magyar származásu Jankovich Vincze a besançoni akad. tagjává választatván, székfoglaló értekezését általa a társaságnak megküldte. *Greguss* Ágost titkár arról tett jelentést, hogy a hazai első takarékpénztár 200 frtot szavazott meg a társaság tőkéjének szaporitására; Radics Mihály pedig 1000-nél több becses emlék- és sirkövi feliratokból álló gyüjteményét ajándékozta a társulatnak.

Egyház és iskola.

** (*A pesti egyetemen*) a tanév nyári felében száz tanár tart előadást a tudományok 214 különböző ágából.

** (*Uj tanszék az egyetemen.*) Ő Felsége a vallás- és közoktatási miniszter előterjesztésére megengedte, hogy a pesti egyetemnél a műtörténelem számára egy tanszék rendszeresittessék, s ugyanezen tanszékre nyilv. rendkivüli tanárrá, a rendszeresitett illetményekkel *Henszlmann* Imre magyar tud. akadémiai tagot nevezte ki.

** (*A debreczeni ref. főiskola*) az Imre Sándor és Ladányi Gedeon Kolzsvárra menetelével megürült magyar irodalmi és történelmi tanszékeket a lefolyt héten töltötte be. Az irodalomra *Bihary* Péter, a szathmári gymnázium derék tanára választatott meg, ki a debreczeni főiskola legkitünőbb növendékei közé tartozik s a bécsi egyetemen, Párisban és az utrechti egyetemen töltött összesen három év alatt igen szépen gyarapitotta tanulmányait. A történelmi tanszékre *Nagy* Elek végzett theologus választatott meg. Mind a két választás egyhangulag történt.

Mi ujság?

⊙ (*Május 1.*) Sajátságos időjárás volt ez az idei. Télen tavaszunk volt. Ibolyát s epret árultak az utczákon. Tavasz kezdetével oly meleg idő járt, hogy mindenféle zöldség, melynek ideénye még csak másfél hónap után következik be, kapható volt a piaczon. Már félni kezdtünk, hogy ha ez fokozatosan igy halad, összeperzsel a nyár bennünket. Meleg, verőfényes napok kicsalták a közönséget a zöldbe, s hol szekrénybe, hol zálogházba vándorolt a téli ruha nyaralni. — Akkor jön az első május, az első tavaszi nap, mikor a fü kizöldül és lombot ölt az erdő. Megszoktuk már, hogy e napon tul ne legyen tél többé. S ime mi történik? Mintha a tél csak elkésett volna, de nem szándéknak kimaradni, — már április utolsó hetében megindulnak az északi szelek, hideg esőt, darát, sőt havat kergetve maguk előtt s mivelnek roppant ijedelmet a már nyár elé készülő emberek között. A hévmérő, mely a tél derekán nagy kinnal birta elérni kis időre a fagypontot s 10—12 fokon állt többnyire, — a tavasz közelegtével egyszerre leszalad 2—5 fokra s megmarad rajta konokul napokon át reggelenként. Az ország minden részeiből derekről irnak, a mik repczét tönkre tesznek, gabonavetést pusztitanak, időnek előtte kileveledzett gyümölcsfákat megpörkölnek, nedvbe hajtott szőlőt elfagyasztanak. A téli kabát ujra előkerül Budapest utczáin s az ismerősök didergve nyujtanak egymásnak keztyübe burkolt kezet. Zöldbe rándulásokról szó sincs, ide benn ülünk a szobában s bizony műhelyben, irodában még ittott fütnek is. Május elsején, a kirándulás nagy napján, a tavasz ünnepén, komor mogorva felhők borositották az eget s alászitált a hideg eső, de azért a szokásos katona-zene nem maradt el, az verte föl a lakosokat álmaikból, s a trombita nem sokat látszott vele törődni, hogy belefoly a viz. Egész nap rosz volt az idő, — délután előbb dara, aztán zápor, majd jég esett; május elsejének megünnepelését későbbre halasztotta a főváros.

** (*Br. Eötvös József karlsbadi lakása.*) B. Eötvös József özvegyének főlhivására dr. Hochberger fürdőorvos megküldé ama hiteles adatokat, melyek b. Eötvös karlsbadi tartózkodására vonatkoznak. Ezek szerint hét nyáron lakott a hires fürdőben, még pedig 1839. juliusában „zum sächsischen Saale“ nevü házban, 1840. juliusában a „Zwei Störchen“-nél 1855. juliusban a „rothe Engel“-nél, 1864. juliusban a „Mária Hilf“-ben, életének három utolsó évében: 1868—1870-ik augusztusban a „zum goldenen Elephanten“ házban. Erre jő az emléktábla. A karlsbadi vendégkönyvben van még egy régibb adat is, mely szerint: b. Eötvösné szül. Lilien Anna bárónő 1832-ben fiával és leányával. „A hét választó-fejedelemnél“ lakott.

** (*Petőfi-emlék.*) Mező-Berényben azt a házat, melyben Petőfi Sándor Orlay Soma édes atyjánál tartózkodott, márvány emlék-táblával szándékoznak megjelölni.

** (*Uj honvéd-tábornok.*) A májusi előléptetésnél Pongrácz Sándor honvédezredes tábornokká neveztetett ki; Hauszer Károly, Pongrácz István, Szabó József és Erdélyi Lipót alezredesek pedig ezredesekké lettek.

** (*Adomány.*) Gr. Csáky Gyuláné szül. Hrabovszky bárónő a Ludoviczeumnak ajándékozá édes atyja: néhai Hrabovszky altábornagynak kétezer kötetből álló hadtudományi könyvtárát.

** (*Tóth Kálmánnak*) 25 éves költői pályája alkalmából szülővárosából Bajáról ezüst serleget küldtek az ottani molnárok.

** (*Elfegyzés.*) Cséry Szeréna kisasszonyt, Cséry Lajos orsz. képviselő és az „Athenaeum“ társulat elnökének leányát e napokban jegyzé el Dániel Ernő orsz. képviselő, néhai Kiss Ernő honvéd altábornagy unokája. — B. Pongrácz Emil m. kir. pénzügyminiszteri titkár, ki birodalmi működéséről is ismeretes, eljegyezte Szentiványi Etelka kisasszonyt, Szentiványi Ferencz nógrádmegyei birtokos leányát. — Dr. Nagy József, Nagy Péter erdélyi ref. püspök fia, eljegyezte Dósa Katinka k. a.-t, néhai Dósa Elek jogtudósunk leányát.

** (*A virginiai papirszivarkák,*) mint a pénzügyminiszterium jelenti, ezentul minden dohányáruda-raktárnál kaphatók lesznek. 100 db. 85 kr., darabja 1 kr.

** (*Patikárus Ferkó, a jeles népzenész*) siremlékének elkészitésére egy bizottság alakult, melynek elnökei: Rácz Pál és Berkes Lajos, jegyzője: Vasvári Kovács József, a nemzeti szinház tagja. E bizottság fölhivja a népzenészeket és a nagy közönséget, hogy járuljon némi adománynyal a siremlék költségeihez. A bizottsági pénztárnok: Vincze József kávéházbérlő, lakik kalap-utcza 17. sz. alatt, s a gyüjtő-ivek és adakozások hozzá küldendők.

† (*Halálozások.*) *Hodossy Miklós* földbirtokos, Biharmegye sok ideig volt főjegyzője, 48/49-ben ugyane megye teljhatalmu kormánybiztosa, rövid betegeskedés után 77 éves korában elhunyt. A boldogult ritka becsületességéért és mindenkor hazafias magatartásáért közbecsülésben állt. — Temesi *Reitter Ferenczné*, sz. Leutner Mária, a fővárosi körökben ismert miniszteri tanácsos és a fővárosi közmunkatanácsi osztályigazgató neje, 45 éves korában elhunyt. — *Lakatos János*, a székely-udvarhelyi róm. kath. gymnázium egyik buzgó tanára, élete 61-ik, gymnáziális tanársága 20-ik évében elhunyt. — *Csaba Gyula*, az aranyosmedgyesi kerület országgyülési képviselője, szatmármegyei birtokán meghalt. — Kecskeméten e napokban hunyt el a 78 éves *Kovács László*, ki saját szorgalma által szerzett jelentékény vagyonából már korábban is szép alapitványokat tett, s az ottani szinház épitése is főkép az ő érdeme. — *Talabér István*, Somogymegye érdemes levéltárnoka, 67 éves korában elhunyt. — Liptay Pált, lapunk ismert munkatársát, ki jelenleg a bécsi kiállitásnál működik, érzékeny csapás érte, édes anyja: *Liptay Pálné*, született Papinote Katalin április 28-án hunyt el 50 éves korában.

— („Az Anker“) 1873-ik márczius havi üzletkimutatása. — E hóban a társulatnál benyujtatott összesen 825 bevallás 945,045 frt biztositandó összeggel, és pedig: 481 bevallás 646,136 frttal halálesetre, és 344 bevallás 298,908 frttal életesetre. Kiállitva lőn 378 kötvény 584,904 frttal halálesetre, és 256 kötvény 286,243 frttal életesetre; összesen tehát 634 kötvény 870,337 frttal. A havi bevétel volt 84,228 frt haláleseti dij, és 136,339 frt betételekben, összesen: 220,567 frt. Ez évben benyujtatott 2195 bevallás, 3.140,559 frttal, és kiállittatott ugyan ezen időben bevétetett 722,835 frt; 2083 kötvény: 2.880,606 frttal; — halálesetekért pedig kifizettetett: 120,407 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekért kifizetett 4.709,438 frt. és az 1872-ik tulélési társulás (Associatio) eredménye 605,146 frt volt, mely összeg 732 tag közt aránylagosan felosztatott.

Nemzeti szinház.

Péntek, ápr. 25. „*A mentor.*“ Vigjáték 3 felv. Irta gr Fredro S.; ford. Csepregi.

Szombat, ápr. 26. „*Bánk bán.*“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerzette Erkel Ferencz.

Vasárnap, ápr. 27. „*A szökött katona.*“ Népszinmü 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, ápr. 28. Először: „*A krakói barátok.*“ Szinmü 4 felv. Irta Rákosi Jenő.

Kedd, ápr. 29. „*Faust.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Gounod; (*Carina* k. a. első vendégjátékaul.)

Szerda, ápr. 30. „*Könyves Kálmán.*“ Dráma 5 felv. Irta Jókai Mór.

Csütörtök, május 1. „*Az álarczos bál.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Verdi.

Szerkesztői mondanivaló.

— **Rozsnyó.** Az eset bizonyára fölháborító, de oly magán családi természetü, hogy, a nevek kitételével, lapban kiadni még sem való.

— **Pozsony.** „Lehel“ verseiből a költői szellem épen nem lehel. Egyik sem használható.

N. Bajom. Dr. S. F. Közelebbről el fogunk végezni mindent, kivánata szerint.

Hajnik. G. I. Az igért ismertetés B. P.-ről azt hiszszük, érdekes lesz; nem árt, ha az lesz az első. S—cs tán még maradhat. A népéleti dolgokat természetesen szintén várjuk.

— **Brassó.** R. L. Köszönjük ez érdekes közleményt. D. ur igen alaposan menti magát; majd közelebb levélben is megfordul Brassóban.

— **Pitest.** T. S. A kérdéses ügyben a kiadóhivatal azt feleli, hogy a pitesti posta, nem lapunk kiadóhivatalánál, hanem alkalmásint a pesti postánál fizetett elő. A nyugtát visszaküldjük.

SAKKJÁTÉK.

701-ik sz. f. Kästner B.-töl

(Coburgban.)

Sötét.

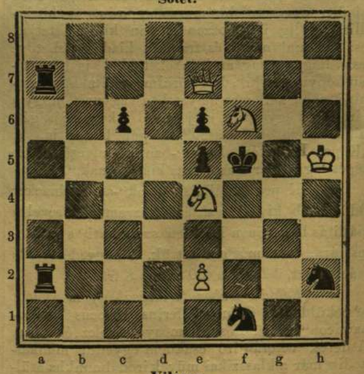

Világos.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 696-ik számu feladvány megfejtése.

(Abbott J. W.-töl.)

Vil.	Söt.
1. Bf6—c6	Hb2—c4
2. Vb5—h8	Kd3—c3
3. Be5—c3 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Gelesen:* Glesinger Zsigmond. — *Sárospatakon:* Gérecz Károly. — *Aradon:* Kovács Albert. — *Debreczenben:* Zagyva Imre. — *Jászkisérem:* Galambos László (a 692. sz. f. is). — *Sziget-Csépen:* Mayer Károly. — *A pesti* sakk-kör.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap	Katholikus és protestans naptar		Görög-orosz naptar	Izraelitak naptara	Nap			Hold		
					hossza	kél	nyug.	hossza	kél	nyug.
Aprilis			April. (6)	Ijár. Ro.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
4	**Vasár**	**E 3 Sz. Józs. o.**	**E 3 Jubilat.**	**22 G 2** Paraclit.	7 B. h. a. e.	44 0	4 39	7 15	127 12	10 39	1 46
5	Hétfő	Pius pápa	Jámbor	23 **György**	8 Bójtnap	44 58	4 37	7 16	139 8	11 25	2 15
6	Kedd	János olt. főz.	Gizela	24 Zach	9 Odám	45 57	4 36	7 18	151 1	este	2 37
7	Szerd.	Szaniszló	Áldor	25 **Márk**	10	46 55	4 34	7 19	163 4	3 2	2 56
8	Csüt.	Mihály jelentése	Ákos	26 Basileus	11 B. Illés h.	47 53	4 33	7 21	175 0	2 59	3 13
9	Pént.	Niz. Gergely	Gergely	27 Simon p.	12	48 50	4 32	7 22	187 40	4 7	3 28
10	Szom.	Antonin püspök	Hermina	28 9 vértanu	**13 S. 3. per.**	49 48	4 30	7 23	199 27	5 10	3 43

Holdváltozások. ☽ Holdtölte 12. 33. 8 perczkor déli 12 óra

TARTALOM.

Báró Vay Miklós (arczkép). — Lassan lobog.... — Választások előtt (folyt.). — Sáskák elpusztitása Algirban (képpel). — Ulmi hajólakások a bécsi kiállitás idejére (képpel). — Az erdélyi székely szombatosok, IV. — Hosszu husvét. — A májusi menyasszony. — Péteri Takács József levelezései. — A kőszénbányában (képpel). — Egyveleg. — **Tárház:** Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós** (L. magyar-utcza 21. sz.

19-ik szám. Huszadik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Buda-Pest, május 11-én 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — **Csupán a Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Félévre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos.** Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler,** Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdij, külön minden igtatás után 30 kr.

Urházy György.

(1823—1873.)

A dicsőségnél, mely csak kevés kiváló tehetséggel s szerencsével biróknak juthat osztályrészül, nem kevésbbé ritka s épen azért nem is kevésbbé becses pályabér a közbecsültetés, melyben a lángész sem részesül mindig, de a kitartó és következetes munkássággal párosult tehetség bizonyosan.

A férfiu, kinek ravatalánál nehány napja állottunk, s kinek ma arczképét mutatjuk be olvasóinknak: nem elvakitó fényes tehetségek, sem zajos szereplés s egyátalában nem vezértulajdonok által tünt ki; s mégis a szereteten és rokonszenven kivül, melylyel közelebb ismerői, baráti és elvtársai környezték, teljes mértékét birta a közbecsülésnek is, s azt még olykori ellenfelei sem tagadhatták meg töle, kikkel azonban csak nézetekben, de nem érzületben s legkevésbbé személyesen állott szemben.

Urházy György az irodalom, különösen a politikai időszaki sajtó- és a közélet terén, hü és lelkiismeretes munkálkodás, az igazság minden egyéb érdek fölött álló keresése s meggyöződéseinek szabad követése által nyerte meg mindazok tiszteletét és becsülését, kik elég hosszu pályáját figyelemmel kisérték. Elég hosszu arra, hogy képességeit és jellemét minden kételyen kivül bebizonyithassa, bár elég rövid arra, hogy elvesztését — a férfikor delén, élete ötvenedik évében — érzékeny veszteségnek kelljen tartanunk.

Tokajban született 1823. decz. 28-kán. Atyja kevéssel azután Zsibóra, Közép-Szolnok-megyébe, a Wesselényiek lakhelyére hivatván ref. lelkészül, gyermekkorát itt töltötte e regényes és bájos helyen, melyet az olvasó, legalább Kemény Zsigmond remek leirása után („A két Wesselényi“-ben) bizonyosan ismer. Tanulását is itt kezdette, részint a falusi iskolában, részint az apai háznál, az elemiek elvégzése után pedig a közel zilahi középtanodába vitetett iskolai pályája folytatására, melyet — a bölcsészeti és jogi tanfolyamon a kolozsvári főiskolában fejezett be. Szelidsége, mely csöndes hévvel s kitartó erélylyel párosult, nem kevésbbé mint szorgalma és korán felüli komolysága, megnyerték tanárai figyelmét és szeretetét, s különösen a derék Méhes, a jóra való ifjak melegkeblü barátja megkülönböztető figyelemre méltatta a tehetséges és igyekező ifjut, ki a gyermekkorból alig lépve ki, buzdításra méltó irodalmi kisérletekkel lépett föl az iskolai pályázatokon s nemsokára a lapokban is. Ifju korában a költői koszoruért is versenyzett s versei — bár a lángész nyomát nem viselték magukon — csin és izlés által váltak ki a közönségesb termékek közül. A hirlapirodalom napszámosává is korán szegődött, s miután az „Erdélyi Hiradó“-nak, Erdély ez első s legjelesb szabadelvü lapjának „Nemzeti Társalkodó“ czimü melléklétében költeményekkel és czikkekkel föllépett és ügyes tollának elég bizonyitékát adta, Méhes a melléklap szerkesztésében is használta és a fölap belmunkatársai sorában is alkalmazta a fiatal jogászt. Az erdélyi magyar protestánsok főiskoláiban, különösen Enyeden és Kolozsvárt toly hatalmasan fölébredt önmunkássági s irodalmi szellem, mely egy Kemény Zsigmond, Kriza, Gyulai Pál, stb. tehetségeit már ifjuságukban napvilágra hozta, Urházy is nagymérvben ihlette s ő még az iskola falai közt, már irodalmi névvel birt, ugy hogy midőn 1846-ban az országgyülés végével, az anyaországgal való egyesülés eszméje Erdélyben minden jobb kebelben teljes megérettségre jutott, s annak egy politikai és szépirodalmi nagyobb albummal is szolgálni elhatároztaték, a vállalat kivitelére, szerkesztőül Urházy György látszott legalkalmasbnak. „Unió“ czimü szép és tartalmas zsebkönyve, gr. Teleki Domokos irányadó befolyása s az erdélyi jobb irók (Gyulai, Mentovich, Medgyes, Dózsa D. stb.) és a magyarországiak közül Petőfi, Pap Endre, Riskó közreműködése mellett 1847-ben nemcsak megjelent, hanem a hasonnemü vállalatok legjobbjai mellett foglalt helyet.

URHÁZY GYÖRGY.

1848 elején Maros-Vásárhelytt az ügyvédi vizsgát letevén, pályavégzett lön. De mielőtt uj pályáját megkezdhette volna, a könyvet és a tollat minden fiatal embernek karddal kellett fölcserélni. Urházy sem habozott teljesiteni az első hazafi kötelességet, lóra ült, s mint közhuszár állt be a honvédő seregbe. Miveltsége, ügyessége, bátorsága e pályán is becsületet szerzettek

neki s hamar megszerezték számára a tiszti kardbojtot, és századosságig vitte föl. A kis termetü, de zömök, szelid szőke, de nap- s szél-barnitotta arczu huszárszázados ugy viselte magát, mintha épen csak katonának lett volna teremtve. Pedig életének ez epizódja, mint annyiaké, csak egy muló diesőség álma volt. A fegyverletétel után, szerencsésen megszabadulván a besoroztatás veszélyétől, szülő helyére Tokajba ment anyai rokonaihoz s egész lélekkel feküdt ismét tanulmányainak, melyeket a forradalom félbeszakitott. Az angol nyelvet is megtanulván, miután a németet és francziát már előbb birta, a három nagy nyugoti irodalmat s különösen a történeti és politikai irodalmakat tanulmányozta s egészen föl volt készülve már, midőn 1850-ben Császár Ferencz öt az általa alapitott „Pesti Napló“ külföldi rovatának vezetőjéül hivta föl. Ez időtől kezdve csaknem félbeszakitás nélkül Pesten élt s a hirlapirodalom szolgálatában állott, többnyire a külföldi rovatot vezetve. A francziaországi események, Bonaparte Napoleon Lajos elnöksége, majd az 1851. deczemb. 2-kai államcsin, kiválóan érdekelték öt, s mint a császár meleg tisztelője, annak életét is megirta „III. Napoleon“ czimü történeti s politikai tanulmányban, mely neki a becsület-rend szalagát is megszerezte, mit azonban nem viselt, nem sokat adván a külsőségekre.

1854-ben kiütvén a keleti háboru, a „P. Napló“ külön tudósitóul küldte Urházyt a háboru szinhelyére. Mélyen meg levén győződve a keleti kérdés fontosságáról hazánk sorsára nézve, alapos tanulmány tárgyává tette a kelet viszonyait s különösen az aldunai népek jellemét, állapotait s politikai aspirácziöit. Beutazta Szerbiát, Bolgárországot s mindenütt észlelt, tanult, összeköttetéseket szerzett. Tapasztalásai eredményeit „Keleti képek“ czimü könyvében adta közre, mely alapossága és élénk rajzai által méltó figyelmet gezjesztett. Ugyanakkor politikai röpiratot is irt, Magyarország álláspontjáról a keleti kérdéssel szemben, mely azonban az akkori viszonyok közt nem láthatott napvilágot. E müvekben — s azontul egész politikai pályáján mindennél erősebben nyilatkozik az a meggyőződés, hogy Magyarország s az aldunai népek érdekei közösek, s hogy mindkettejök és a közszabadság érdekében volna teljes kibékülésök. E békülékenység, az azonos érdekek alapján, vezette öt a hazánkbeli más ajku nemzetiségek irányában is, s egyike volt azoknak, kik — midőn a későbbi törvényhozásokban a nemzeti kérdés annyi ellentétes vita tárgya lön — azt a legszabadelvübb s legengedékenyebb alapokon kivánták megoldani.

E törekvés részletezésére alapitotta 1857-ben „Magyar Posta“ czimü kis napilapját, mely élénkségével, szabad szellemével s tartalmasságával csakhamar megnyerte a nagy közönség rokonszenvét, — de egy év mulva a behozott hirlap-bélyeg áldozata lön, melyet ily kisebb s annálfogva olcsó napilap nem birhatott meg. Saját lapja megszünvén, a Hajnik Károly által szerkesztett „Magyar Sajtó“ belmunkatársa lön, s nemsokára a lap tényleges vezetését is átvevén, azt egyszerre nagy virágzásra emelte.

A 61-ki országgyülésen Közép-Szolnokmegye zsibói kerületét képviselte, melynek azután is két országgyülésen volt még képviselője; a fölirati, majd Deák-párthoz csatlakozván, hive maradt annak mind végig, s bár szónoki babérokat nem keresett, bizottságokban szorgalmasan dolgozott. Elfogult pártember lenni nem tudott, s mig a kiegyezéshez, mint a párt tulajdonképi alapjához szigoruan s teljes meggyőződéssel ragaszkodott — a kormány és pártja tévedései iránt sem volt vak s meggyőződései függetlenségét mindig megtartotta.

Az országgyülési munka nem vonta el öt a hirlapirodalomtól. A Pompéry által alapitott „Magyarország“-ban, többi közt, az 1862. juniusi belgrádi események után, midőn a szerbek fővárosát a törökök ostrom alá fogták, ép oly alapos, mint erélyes hangu czikksorozatban vette oltalma alá Szerbia jogos igazát, s e czikkei a Száván tul is nagy elismerést vivtak ki számára. Pár évig a „Hon“-nak is külföldi rovatvezetője s szemleirója volt, a nélkül hogy deákpárti meggyőződésével szakitott volna, söt 63-ban, midőn Jókai egyizben haditörvényszéki itélettel a szerkesztéstől eltiltatott, egy darabig ő vitte tényleg a szerkesztést. Később a „Hon“-tól megválván, többi közt az „Esti Lapok“ külföldjét irta.

Könyvei s hirlapiröi munkássága az akadémia figyelmét is rávonták s a történelmi (később II.) osztályban lev. tagul választatván, székét: „A jelenkori szabadság, tekintettel a magyar alkotmányra“ czimü derék értekezéssel foglalta el.

A jelen országgyülésre, már negyedizben, ismét jelöltje volt a kerületebeli Deákpártnak, melyhez a (román) nemzetiség békésebb elemei is csatlakoztak. De kisebbségben maradt. A választás alkalmával, utazásközben erősen átázván, nagyobb meghülést vont magára. Betegágyba esett s többé nem is épült föl. Hosszas, sulyos betegség után, neje s barátainak ápoló karjai közt adta ki nemes lelkét, melynek: egyenesség, férfiasság, őszinteség és nemes kedély voltak kiváló tulajdonai. Sok év hü és ernyedetlen munkássága, soha meg nem tántorult szilárd meggyőződései, soha foltot nem kapott, szeplőtlen jellem s jó sziv emlékei vannak mögötte. Egész valójában csak kevesen ismerték: azok, kik életét ifjusága óta figyelemmel kisérhették, mert magáról beszélni nem szeretett, dicsekedni pedig senki sem hallotta. De a jellem kivivja magának, erőszakolás nélkül is a tiszteletet; olyan mint a drágakő, fényénél nagyobb szilárdsága s mindkettőnél nagyobb becse. —*á—r*—

Születésem napján.

Elhuztam már tizenkilenczet
Az élet nagy nótáiból,
Hol keservest, hol bús-vidámat,
Sokszor roszul, csak néha jól.
A tizenkilencz rosz nótának
Feledve hamis hangjait,
Azon tünődöm most magamban:
Minő lesz majd a — huszadik?

Dallama nem lesz aranycsengés,
Azt már előre, jól tudom;
Hiu kincsekben nem születtem
S csak megyek kezdett utamon.
Csak járok én a magam lábán,
S bár jó szellemem igy tanit,
Tudom, hogy olykor rá tapodnak —
Ilyen lesz majd a — huszadik.

Dolgozom már e nagy nótán is,
Várom a tisztelet-diját,
Habár halványon ujra sejtem,
Sok lesz, ki rá semmit sem ád.
De kész vagyok a küzdelemre,
S ha elkisér a drága hit,
Csalódva is megint remélek;
Ilyen lesz majd a — huszadik.

Elhuztam már tizenkilenczet
Az élet nagy nótáiból,
S ha itt-ott volt is tán közöttök
Egy túlmerész, vagy egy frivól:
Igérem, hogy a huszadiknak
Csendesen játszom dallamit,
Hisz' a hurok már kopottak, tán
Meg is szakad a — huszadik.

Andrássy Béla.

Választások előtt.

Rajz egy protestáns lelkész emlékeiből.

Irta BAKSAY SÁNDOR

(Vége.)

Szerencsés gondolat volt tőlem a Szózat. Minden körülmények között föltalálni magamat, cselekedni gyorsan, — az intézkedést sohasem bizni mára: ez az elvem, s ez az elv nem is csalt meg soha. Ha én most jelen nem vagyok, ez a vad bolond képes lett volna egy Hóhegyit órahosszat hurczolni.

A Szózat két első szakaszát hatalmas áradással énekelte az egész nép. A harmadikat azonban nem tudta senki. Miska még próbát tett vele és belekezdett:

— Szabadság itten hordozák . . .

Én egy darabig segitettem neki, de mihelyt észrevettem, hogy magunkra maradtunk, abba hagytam. Ha látom, hogy valami nem sikerül, — elejét veszem a kudarcznak. Mindig a kellő időben.

A pillanatnyi csend ünnepélyes hatása alatt intettem kezemmel, egy másik intésemre a zászlók keresztbetéve egymáson meghajlottak előttem s végre én szólottam a néphez. Megvallom, belefáradtam már a folytonos izgalomba. A nép valódi gyermek; mihelyt az ember leveszi róla a szemét, mindjárt kárt tesz. Az örködés fölötte fárasztó. De azért mégis visszanyertem szokott energiámat, mihelyt fölléptem a szállitó ládákból rögtönzött emelvényre. Antaeusról mondják, hogy birkózás közben csak a földet kelle érintenie, s azonnal visszanyerte kimerült erejét. Ilyen földem nekem a szószék. Ha föllépek rá, nem vagyok többé beteg, nem csüggedt, nem kedvetlen. Ha haldoklom, csak kathedrámba vigyetek, bizonyosan meggyógyulok.

Ezt az emelvényen gondoltam el, s ide jegyzem, hogy a ki naplómat olvassa, ne csak száraz tényeket, hanem lelkem világából is ismerjen egyes tájékokat. Ez a gondolat oly erőt adott szavaimnak, hogy első szavamra mindenki elhallgatott, s lélekzet visszafojtva figyelt rám. Csak Zuárd nem állhatta meg, hogy a megragadóbb helyeken fájdalmas föhajtással föl ne sóhajtson . . .

„Tisztelt választó polgárok! Itt leng hát előttünk a zászló, piros és fehér színével emlékeztetve bennünket a honszeretetre és egyetértésre, melyben körülette egyesülnünk kell; itt leng a zászló, szélben játszó fodraival mintegy serkentve, hivogatva, ösztönözve a tevékenységre, melyet ki kell fejtenünk nemzetiségünk Pantheonának továbbépitésében. — Mert honszeretet a nemzet palladiuma, s tevékenység annak aegise. Soha e hazának nagyobb szüksége nem volt e kettőre, mint ma, midőn a népek küzdelmeinek nagy viharában — hogy a koszorus népköltő szavaival éljek:

Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban maga a magyar!! . . . .

— Igaz, igaz! — orditá bele Miska, — hogy fulladt volna meg a szüzleány tejtől. — Ide nézzenek kigyelmetek. Én állok itten véres homlokommal! Engem vérzett ki az a Farahó. Kedves aranyos száju szent papom! Milyen igazán megmondja.

A közönség gunyos hahotával büntette meg Miska idétlenkedését, ki össze is huzta magát azonnal, s többé egy szót sem szólt.

Folytattam tovább feszült figyelem között, mely lassan-lassan csodálattá, a csodálat lelkesedéssé emelkedett szemem láttára az arczokon. A retkesdiek folyvást integettek egymáshoz. Egy hangmozdulatomtól függött

zásu. Nagyobb részök sohasem telepszik meg városokban, söt még városiak is vannak elegen, kik majdnem az egész éven át udvarukon felütött ponyva sátrakban laknak. És ebben többnyire igazuk van; kevés özbeg ész kell ahhoz, hogy az ember a turkesztani nyarak iszonyu hevében egy jó tágas, szellős sátrat többre becsüljön akár a legszebb palotánál is.

A *kirgizek* igen sok törzsre vannak föloszolva. Ismertető jellegök azonnal szembetünik: zömök testalkat, széles koponya, nem igen magas homlok, nagyon kiálló arczcsontok, apró szemek, duzzadt, kiálló ajkak, rövid lapos orr, kicsi kecske szakál, napégette, viharverte arczbőr, melyen a déli európaiak barna színétől kezdve a szerecsenek széntekete sziné ig valamennyi szinárnyalat föltalálható.

Jurtá ikkal (sátrak) roppant terjedelmü vidéken barangolnak föl s alá, a szibériai sivatagokban, Orosz-Turkesztán térein s a khivai és bokharai khánságokban. Összesen körülbelül három millión lehetnek. Igazi nevök nem „kirgizek,“ s mikor igy nevezik őket, azt felelik: „Mi nem vagyunk *kirgizek*, mi *kozákok* vagyunk!“ Valódi nevök csakugyan ez utóbbi, de minthogy az oroszok mindig csak kirgizeknek hivják őket, most már kezdenek megbarátkozni az uj elnevezéssel, a mely hihetőleg valamelyik törzsről ragadt az egész nemzetre.

Mondják — irja Wereschagin, — hogy a kirgizek három *hordára* oszlanak föl. A *nagy horda* keleten Sziberia és Khina határain folytatja nomád kóborlásait; a *kis horda* (tulajdonkép ez a legnagyobbik) az Ural-hegységtől az Aral-tóig tanyázik s végre a *közép horda* a két előbbinek bolyongási terei közt üresen hagyott vidéken portyázik. A kirgiz nemzetnek eme három nagy töredéke közé számitható még a *belső horda* is, mely 1871-ben az asztrakáni kormányzóságban levő terjedelmes, még akkor lakatlan sivatagokon ütött tanyát magának.

A kirgizek müzülmánok, de Mohammed törvényeit csak is annyiban követik, a mennyiben azok féktelen szabadság-szeretetökkel és rablási hajlamaikkal összeegyeztethetők. Tulajdonképen a rablás és pusztitás a legszentebb hitelvök. Folytonosan izgatott életök. Iesben állásuk és örökös vándorlásuk nem engedé, hogy avagy csak a legegyszerübb kényelmi dolgokkal is megismerkedhessenek. A kirgiz sátra minden képzelmen fölül egyszerü és kezdetleges; ugyanezt mondhatjuk öltözetéről is; életmódja pedig épen a lehető legszegényesebb.

A kirgizeknek csak igen kis része tudta rá szánni magát, hogy állandóan letelepülve a baromtenyésztés mellett földmiveléssel is foglalkozzék. Pedig Közép-Ázsiának némely vidéke — megannyi oáz a kopár sivatag közepett — a hova t. i. egyszerü, apró csatornákon az Oxusból, Jaxartesből, Zerefshánból stb. vizet lehet vezetni, rendkivül termékeny. Hanem a szántás vetés-módja annál kezdetlegesebb. A rajzunkon látható szántási müvelet fogalmat nyujthat olvasóinknak a kirgizek földmiveléséről. Az eke, borona s átalában minden földmivelési eszköz most is szakaszott olyan, mint a Dsengiziták és Timuriták idejében. Az eke elébe éktelenül sovány gebéket, néha tevét, bivalyt fognak és a földet csak igen gyarlón turkálják föl s az mégis bőven jutalmazza még ezt a csekély munkát is.

Hiadu.

Fakir.

Köpek Közép-Ázsiából.

Képek Közép-Ázsiából: Kirgiz földmives.

A *kuramák*, mint nevök is mutatja (*kurama* vegyitettet, elegy-belegy népet jelent), szintén több nép, de főleg a szegényebb kirgizek ivadékaiból igen rég tömörült egészen külön nemzetté. Tashkendben és környékén laknak, hol nevök nem nagy tiszteletben részesül, s ha nem is épen gúnynév, vagy szidalmazás, mindenesetre csak olyan embert illetnek vele, kiben a szellemi és anyagi szegénység egyaránt észrevehető.

A *turkománok* igen ritkák Tashkendben, hol csakis hallomásból ismerik őket; inkább a vidéken és a sivatagokon laknak. A *nogaiok* minden turkesztáni városban föltalálhatók s talán épen Tashkendben laknak legkevesebben. Ezek már a tiszta, vegyitetlen tatár fajhoz tartoznak. Délkeleti Oroszországból vagy Sziberiából szállingóztak ide apránként, egyik a börtön elől menekülve, másik a „gyöngyélet“ (katonáskodás) elől ugorva meg, a mely tudvalevőleg minden igazhivő müzülmán szemében igen gyülöletes valami, a többiek szintén más „nem szeretem“ dolgok miatt szöktek át. Természetőknél fogva értelmesek lévén s Oroszországban az európaiakkal való folytonos érintkezések folytán kissé „kipallérozódván“ a nogaiok könnyü szerrel megélnek Közép-Ázsiában, főleg ha sikerül nekik a könnyen hivő benszülötteknélugy ajánlani és hizelegni be magukat, mint martyrokat, kiket a hitetlenek üldöztek ki hazájokból igaz hitök miatt. Kik Asztrakánban, Kazánban és más orosztatár városokban bármi csekély oktatást nyertek, itt már hires tudósok gyanánt szerepelnek s készörömest megválasztják őket *mudarisz*-oknak (tanároknak).

A kashgarik Kis-Bokharából, főleg Kashgarból, e tartomány legnagyobb városából kerültek Tashkendbe, körülbelül a 18-dik században.

Az *afghanok* csekély számban laknak Tashkendben s többnyire egy *karavánszerájban* (vendégfogadó) tartózkodnak, melyben kivülök senkinek sincs helye. Az afghanok rendesen kereskedők, leginkább pedig dugárusok, kik nagyon ügyesen át tudják csempészni Khinából, Indiából a Közép-Ázsiában annyira kedvelt és elterjedt zöld theát és bár iszonyu nagyot kell kerülniök vele, mégis olcsóbban adják, mint a Kiachta szibériai városon keresztül egyenes uton kapott orosz theát.

A *persák* értelmességök által tünnek ki. A még független khánságokban ők töltik be a legmagasabb hivatalokat s ők bonyolitják le a legkényesebb ügyeket. Tashkendben a lakosságnak igen fontos elemét alkotják; a *shiiták* felekezetéhez tartoznak és igy voltakép ellenségei vagyunk a közép-ázsiai müzülmánoknak, a kik majd kivétel nélkül *szunniták*. Hanem e körülmény nem

tartja vissza öket a szunnita mecsetek látogatásától; azonban a szárthok nem hisznek buzgóságuk őszinteségében; mikor egy-egy shiität szunnita templomba menni látnak, vállat vonnak, s igy szólnak: „Nézd azt a shiita kutyát, a mi templomunkba megy, de csak azért, hogy szemeink közé port hintsen; mikor haza érkezik, azonnal visszamondja imádságait.“

Arabok nem sokan vannak Tashkendben; Közép-Ázsia többi városaiban szintén található nehány s apró gyarmatokat képeznek Szamarkand környékén. *Zsidó* már sokkal több lakik Tashkendben s külön városnegyedet képeznek, melynek népessége naponként szaporodik. A független khánságokban még mindig el vannak nyomva, s igy Orosz-Turkesztánban igen jól érzik magukat, hol teljes polgári szabadságot élveznek (természetesen orosz értelemben). A független tatár tartományokban selyem ruhát nem szabad viselniök és öv helyett csak durva kötelet hordhatnak derekukon; turbánt meg épen őrültség volna fejökre tenniök, ha életök, vagy legalább is testi épségök kedves előttök.

Az orosz invázió előtt a *hinduk*nak (indusok) Tashkendben épen oly megalázott és szomoru helyzetök volt, mint a zsidóknak. Nem sokan vannak e városban, de számukat tevékenységök pótolja ki; ők a világ legvérszopóbb uzsorásai. Előttök a két-három száz perczentes kölcsön a kölcsönvevőre nézve valóságos ajándék. Majd mind nagyon gazdagok, de igen egyszerüen élnek, nőtlenül, korcsmákban vagy kicsiny, sötét, de tiszta szobákban. Ők a város és vidék legjózanabb életü lakói; hust sohasem esznek és csak vizet isznak s ételöket maguk készitik. Arczuk és temetők igen szép; testalkatuk előnyös és az egész alakon bizonyos méltóság ömlik el.

Uzsoráskodási hajlamukkal, mi csakugyan különösnek mondható, bámulatos vallási vakbuzgóságot egyesitenek. Narghiléjöket, drága edényeiket s lakásukon bárminő tárgyat menten a földhöz vágják és darabokra törik, mihelyt más vallásu ember keze ért hozzájok. Homlokukon különböző jeleket hordanak, főleg a tüz és a nap képét, miként egyik rajzunkon látható.

Ha kellő fogalmat akarnék nyujtani a tashkendi hinduk jelleméről, szivesen hasonlitanám őket a zsidókhoz, a pénzszerzésben méltó vetélytársaikhoz — irja Wereschagin. De különbség sok van köztök. Veszély idején a zsidó elássa értékes holmiját, aranyát, ezüstjét s ugy elfut, hogy vissza sem néz; a hindu pedig rátelepszik pénzes ládájára s ott várja be a halált, nyugodtan sziva narghileját.

A hindu fakirok (kóborló szentek, kolduló barátok) vakbuzgóságban méltó társai a rongyokkal boritott derviseknek, sőt az eszeveszett önkinzás tekintetében még azokon is tul tesznek. Képzelhetetlen az az undorító látvány, melyet egy csapat ilyen rongyos, piszkos hindu zarándok tár az ilyesmihez nem szokott európai utazó lelébe; arczuk s testök minden része önokozta sebekkel van boritva s zenteskedő kiabálásaikkal éktelen lármát csapva, ezáltal igyekeznek egy-egy utczaszegleten vagy utszélen a járókelők figyelmét magukra forditani; legnagyobb részök álszenteskedők, kik a buzgóság örve alatt pénzt akarnak csikarni a hivőktől önző czéljaikra.

Czigányok: van-e a világnak olyan vidéke, hol e vándor fajjal ne találkoznánk? — Turkesztánban is kóborolnak, de aránylag nem nagy számmal. A ki Európa különböző országainak czigányjait, a spanyol *gitanókat*, a franczia *bohemieneket*, az angol *gipsyket* és a keleti tartományok *czigányjait* látta, Közép-Ázsia *czigánjczit* is azonnal föl fogja ismerni, mert azok is épen ugy ide s tova csavargásból és kolduslásból élnek s mindenkinek jó szerencsét jövendölnek, mint a mieink. A müzülmán tartományok szokásainak ellenére, nőik fedetlen arczczal járnak-kelnek.

Hátra van még megemlékeznünk Közép-Ázsia legujabb lakóiról, a hóditó *oroszokról*. Most még nincsenek sokan s tekintélyöket és hatalmukat csupán a szuronyok varázserejének köszönhetik, melytől a benszülöttek nagyon rettegnek. Az ott levő oroszok majd mind katonák, hivatalnokok vagy kereskedők. Települők még nem igen jöttek a szárthoknak, özbegeknek és kirgizeknek rájok nézve kissé bátorságtalan hazájába; most még csak a Sir-Daria mentén kezdettek lassan ugyan, de biztosan előnyomulni, és tekintve a benszülöttek gyülöletét a betolakodó *uruszok* ellen, bizonyára sok évtized fog addig elrepülni, mig Közép-Ázsia eloroszosító betelepitését bevégzett tényül fogadhatja el a világtörténelem.

Sámi Lajos.

Hosszu husvét.

(Brassai román népszokások.)

II.

A brassai románok hosszu husvétját a fiatalság testülete által rendezett népünnepek töltik be; azokban azonban részt vesz az egész népség; némely részének bámulására kiállanak a más nemzetiségüek is.

A fiatalság testülete, mely Zsuninak (junii) neveztetik, husvét vasárnapján templom után megjelenik az első esperes előtt. Ott számba veszik, hogy a megelőző évben alakult testület tagjai közül kik házasodtak meg, mivel azok nem tekintetnek tagoknak többé. Ezután beiratják magukat az ujon belépők, s közösen megválasztják előljáróságukat, melynek az egész év folytán mindenki engedelmeskedni tartozik.

Az előljáróság legfőbb tagja a *vőfély* (vetafu); következnek az első és második *fegyverhordó* (armasz). Mindezek csakis a legrégibb tagokból választhatók, ugy hogy, ha van tag, a ki régibb mindannyinál, az nem is esik választás alá, csak elfoglalja a vetafu-méltóságot. Épen ugy a negyedik hivatalnok, a *suhasiu*, a ki a társaság gazdája.

Mulatságaikat már vasárnap elkezdik fent a Bolgárszegen.

Bolgárszeg Brassónak a felső külvárosa, több mint 10,000 lakójával, — kiknek legnagyobb része román; folyvást szükülő völgyben nyulik föl épen az erdők aljáig.

A zsuni vasárnapi mulatsága abból áll, hogy a testület két részre oszlik és kitelepszik a városrész fölött lévő két szembenálló hegyre. Az egész román lakosság utczák szerint megoszolva követi a két csoportot.

A társaságnak két szerződött zenekara van, ugy hogy mind a két csoportnak jut egy. A zenekarok is sajátságosak. Mindkettőben egy-egy *czurlás* a vezér. Ez a *czurla* előttem eddig egészen ismeretlen hangszer; mintha klárinétból és trombitából volna összetéve, fölül fa, derekán alól kiszélesedő rézszájjal. Hangja épen nem zenei, inkább röfögéshez hasonlit. Mindamellett a czurlás megy legelől mindig és röfögteti hangszerét.

Ezt követi a kobzos. Ezt a hangszert sem ismertem eddig; a románok *kobzának* mondják. Gondolom, hogy az, melyet Arany oly szépen emlit:

„De ha zendült az ének kobozzán,
Néma lőn a felhői oroszlán.“

Épen nem valami elbájoló hangszer; huros és pengetik, mint a guitaret; dereka a helyett, hogy behajlanék, épen kidomborodik, mint egy serfőző potroha; nyaka pedig derékszög alatt van hátratörve s oda feszülnek a hurok.

A zenekar többi részét ismert hangszerek: hegedü, klarinét, bőgő, stb. töltik be; azok azonban nem lényegesek; azok nélkül mind el lehetne a zsuni zenekara; de a fentebbi kettő, s főkép a czurla, elengedhetetlen.

Az itt megismertetett zenekar jelen van minden mulatságnál az egész hosszu husvét alatt.

Vasárnap délben is, a hogy kikisérik a kétfelé oszlott ifjuságot és közönséget a két hegyre, megkezdődik a mulatság. Legelébb körbe állanak és eléneklik a „Cristosu a inviatu“ (Krisztus feltámadott“) kezdetü egyházi dalt; kereszt, ha van a közelben — pedig hogy ne volna, mikor mindenütt van, merre ők járni szoktak? — azt megkerülik mindnyájan. Azután megszólal a zene; egy rész tánczra kerekedik; mások lakmároznak; más csoport, főkép az ifjuság, *buzogány*-hányással foglalkozik.

Ezek azonban a többi napokon is mind megtörténnek; de ezeken kivül minden napnak megvannak különös mulatságnemei. Erre az első vasárnapra a lövöldözés esik.

Mindkét rész elkezd lövöldözni mozsarakból és pisztolyokból; folytatják azt, mint két harczoló tábor, egész késő estig. Az a derék és győztes fél, a mely sürübben puffogat és tovább győzi a puskaporral. Minthogy pedig Brassót jó módu oláh nép lakja, a melytől porra is telik, elképzelhetni, hogy mily rengeteg durrogatást visznek véghez.

Husvét másodnapja nálok is az öntözésre van szánva; ezt azonban ők *vizbevetésnek* nevezik, s valószinü, hogy egykor valóban a vizbe is hányták a fehéreselédet; most azonban beérik a fecskendéssel s néhol az egyszerü beköszöntéssel.

Ez alkalommal rengeteg sok czifránál czifrább festett tojást s süteményt kapnak ajándékba; no meg pálinkával is emberségesen ellátják őket.

Délután ugyancsak a Bolgárszegen fekvő *Cziment*-kertbe gyülnek s mulatnak, mint megelőző nap, a verseny-lövöldözést kivéve.

Kedden egész napra kigyül az egész közönség azon két hegy egyikére, a melyeken már vasárnap voltak. Ott az ifjuság testülete megvendégli az összes jelenlévőket *uscatiele* (talán csőrögo?) nevezetü süteménynyel és borral.

Szerdán van a leglátványosabb ünnep; azt már a város más nemzetü lakói is nézik nagy csoportokban.

A Bolgárszegen kivül festői szépségü külön álló kettős kőszirt *Salamon kövé*-nek neveztetik, bujdosóvá lett Salamon királyunkkal hozva kapcsolatba a monda által. Ehhez gyülnek ki szerdán az összes zsuni-tagok, még pedig valamennyi lóháton, s buzogánynyal és pisztolylyal fegyverkezve. A románság többi része nagyobbára szekereken követi. Ott kimulatják magukat és felkészülnek a bevonulásra. A bevonulás valóban festői látványt nyujt s d. u. 4 óra körül veszi kezdetét.

Legelől jön egy *czurlás* a hozzá tartozó zenekarral, valamennyi lóháton, minden erejökből igyekezve kiérdemelni az estéli traktát.

Ezeket követi néhány fölvirágozott és szalagozott lovas, a kiknek mindenike egy-egy fenyőfának egész tetejét hozza kengyelében, még pedig csak olyat, a mely mentől sürübben van fenyőalmával rakva. A fenyőbokor közepéből hosszu, veresre és kékre festett többszörös kereszt nyulik ki valamennyinél.

Ezek után jön a lovasok hosszu menete, de három-négy tagra osztva megannyi zenekar és fenyőfát hozó lovasok által.

Az idei menet állhatott legalább másfél ezer lovasból.

A lovasok egy része gazdag nemzeti öltözetben pompázik: finom kék varratu fehér inggel, fehér nadrággal, kék diszitésü fehér mentével s kucsmával, melyet veres-kék-sárga kokárdák és hanolló szinü lengő szalagok diszitnek. Tudvalevőleg a románok ezt, a külön álló Erdély volt szineit, tartják nemzeti jelvényüknek.

A lovasok legnagyobb része azonban nincs diszben, mert az drága, csak rendes viseletöket hordják. Szalaggal és sárga virággal azonban föl van diszitve valamennyi, rendesen még lovaik is.

Legalább annyi helytt, a hány a zenekar, lengő nemzeti lobogókat is visznek.

A menet tagjai pisztolyokból lövöldöznek folyvást és buzogányaikat emelgetik.

Leghátul jönek a családok szekerei, hasonlóképp hosszu sorban.

Igy vonul a menet az egész Bolgárszegen végig, be a belváros kapujáig.

Nevezetes, hogy a belváros illető kapuja ilyenkor tanácsi rendeletből bezáratik, s az előtt fegyveres drabantok állanak őrt, hogy a bolgárszegi román lovasságot be ne bocsássák.

Ma ennek már nincs értelme, legfölebb az, hogy a belvárost ezen zajongástól megkiméljék. Igy adta át azonban a hagyomány és igy történik ma is.

Szóbeszéd szerint egykor régen, mikor a belvárosban csakis szásznak volt szabad lakni, s tulajdonképeni városnak csakis az tekintetett, a bolgárszegi oláhok megostromolták azt, de visszaveretvén, arra itéltettek, hogy minden évfordulón vonuljanak oda fölfegyverkezve és szégyennel távozzanak.

Mások szerint épen valamely győzelem emlékére ülik, melyet az itteni oláhok magyar, vagy török sereg felett nyertek volna.

Efféléről Cserei Mihály uram is emlékezik.

Annyi tény, hogy mainap senki sincs tisztában eredetével; de teljes buzgalommal fenntartják, mint a husvéti ünneplés kiegészitő részét.

Ezen kaputól a menet megtér megint föl a Bolgárszegbe, egy magasan fekvő rétségre; a kisérő csoport egy része azonban a g. keleti gymnázium épülete előtti térségen több csoportban táncot rendez.

Csütörtökön a belváros felett fekvő híres Czenkhegy aljába gyülnek. Ott megint az ifjuság kötelessége megvendégelni az egész közönséget. Ott sátoroznak egész nap, kezdve a mulatságot „Cristosu a inviatu“ énekléssel és folytatva körtánczczal, buzogány-vetéssel, lakomával.

Ekkor estére megint egy igen sajátságos mulatság következik. A vetafu házához gyülnek mindnyájan s ott végrehajtják a *„pokróczba hányást.“*

Ez abból áll, hogy erős pokrócznak négy végét megfogja négy izmos legény; abba rendre bele kell fekünni a zsuni minden tagjának, még a zsuni szolgálatában álló czigány zenészeknek is. A bennfekvőt aztán a pokrócz segélyével fölhányják a gerendáig s meg kifogják.

A pénteket a „porondon“ Bolgárszeg vásárpiaczán töltik a már leirt mulatságokkal. Este azokon hajtják végre a pokróczba hányást, a kikre megelőző nap nem került sor.

Szombaton számba veszik költségeiket és elköltik a maradékot, a mi hasonlóképp elég mulatságos dolog.

Vasárnap, husvét nyolczadik napján, mely Thoma vasárnapjának neveztetik, megint a Czenk alá gyülnek s ugy mulatnak ott, mint csütörtökön, azzal a kivétellel, hogy akkor már az ifjuság nem tartozik megvendégelni a jelenlévőket.

Ime, ha csak hagymát és csigát ettek a böjtben, az ünnepből is ki tudják venni részöket a mi oláhaink!

Ünnepélyeik harczias szinezete után azt hiszem, hogy azok egy-egy harczi eseménytől vették eredetöket.

Annyival valószinübb ez, mivel mindezen leirt ünnepélyek csakis Brassóban tartatnak meg, másutt sehol.

Az oláh néphází iparát megbámulták Pesten, midőn Xántus egy-egy sajátosabb darabját fölmutatta. Szokásaiban is sok van, a mi előttünk még egészen ismeretlen, pedig népismei tekintetből figyelmet érdemel. Sőt országlási tekintetből is; mert valamely népet czélszerüleg kormányozni csak akkor lehet, ha tulajdonai, hajlamai ismeretesek a kormányzók előtt.

Réthi Lajos.

Okszerü liba- és kácsa-bélyegzés.

(Mutatványul a szöghalmi gazdasszonykodás gyakorlataiból.)

„Hogy rá ismerhess libádra:
Rödd föl neved a talpára.“

Egyszer régesrégen, azaz: mikor én debreczeni diák s mint olyan, az akkori egyetlen debreczeni tüzoltó társulat nagy-botosa, illetőleg vezére, kapitánya voltam, — Hódmezővásárhelynek nagyobb volt a liba-mezeje, mint most az egész szabad határa, azaz, hogy jól megértsük egymást: a tagositás korszakát megelőző időkben H.-M.-Vásárhelynek a város körül valóban oly nagy szabad helye volt, „libamező“ nevezet alatt, hogy a szabályozás megtörténtével aligha van már ma a város minden közös birtoka annyi, mint mennyi volt akkor az ugynevezett liba-mező. De bár hogy sok volt a libamező, még több volt a libatenyésztő; elannyira, hogy pünkösd táján liba-tenger boritván el a láthatárt, megtörtént, hogy két-három libafiu is czibált egy füszálat. — No de mégis ebből nem a következik, mintha több lett volna a liba, mint a füszál, oh nem! én ugyan nem számláltam meg, de annyit egészen bizonynyal mondhatok, hogy az utóbbi volt légyen többségben.

No's aztán annak a sok libának még sokkal több, azaz: hogy épen kétannyi lába volt, (kár hogy kétannyi mája is nem volt!) de a melyet a szorgalmatos gazdasszonyok, gondos elővigyázat tekintetéből, s hogy sajátjokat megismerhessék, jegyezgetés közben ugy összevissza metéltek, hogy 3—4 metszés is volt egy talpon, s elég gyakran épen a köröm vágatott le jegyfejébe, azonban mégis megtörtént, hogy N.-né asszony libáján épen olyan jegy fordult elő, mint a komám asszonyén, a komámasszonnyén pedig olyan mint a sógor-asszonyén, mi persze nem ritkán pörviszályra adott alkalmat. Ilyszerü pörlekedés történt akkor is, midőn én mint pünkösdi legatus ott voltam.

Ugyanis egy fölfogott libát N-né a jegyet illetőleg magáénak vallott, „de komámasszony — igy szóla a másik tisztes polgárnő — ez a liba az enyém, mert az én jegyem van a lábán, nézze-e! az én libáim mind igy vannak jegyezve.“ „Hisz az enyimek is igy“, — viszonzá a másik, — ilyen több szóváltások után elémbe terjesztették az ügyet, hogy tennék én itéletet.

Ekkor én Salamonnak „két anya, egy gyermek“-ről szóló bölcs itéletét idézvén, azt a megjegyzést tettem, miként igen sajnállanám, hogy a szegény liba kettévágassék, s ajánlottam a viszály akénti megszüntetését, miszerint mondjanak le mindketten róla, és légyen egy harmadiké. Ezt N-né bölcsen elértvén, azonnal nyilvánitá beleegyezését, hogy a liba légyen a békebiróé, ki ez esetben nem volt más, mint urimagam „a legátus ur“, s komámasszony azt tevé hozzá, én pedig megsütöm legátus urnak az utra. Ezek igy történvén, én sem sokat tétováztam, hanem amugy diákosan csakhamar megköszöntem igen szépen s másnap Debreczenbe repitvén a sült libát Szombati barátommal, mint a tüzoltó társulat akkori lámpásosával s kiléptem utáni nagybotosával megettük, s debreczeni vinkóval (igy nevezték az akkori diák legélnyek a debreczeni kertibort) ugy leöntettük, hogy ugyancsak meguszhatott benne. S hogy aztán az ajándékmarháért, (melynek én sem igen néztem a fogát) méltó szolgálatot tégyek, megküldettem H.-M.-Vásárhelyre a rendszeresitett libaláb-jegyzés utmutatóját, melyet most megbővitett kiadásban im e következőkben van szerencsém, az általam mindig nagy tiszteletben tartott t. cz. gazdasszony közönség elébe terjeszteni.

A.—B. jelzi a liba két talpát, (lásd az I-ső ábrát) lévén pedig szembénk a liba, ennek két

I. Ábra.

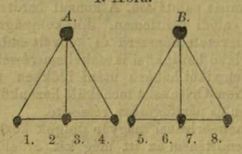

talpán 8 helyet kell mindenütt a köröm mellett kijelölni, p. o.: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. E meglévén, két darab lyukasztó vasacskát veszünk igénybe, t. i. egy ○ kereket és egy △ három szögüt; ugyde a kettő egyszersmind négyet teszen, a mennyiben ha a talpon valamelyiket ugy alkalmazzuk, hogy az lyukat hagyjon maga után, akkor egy jelt vagy jegyet csináltunk, s ha ugyanazt a talpnak szélére ugy ütjük rá, hogy egyik oldala a talpnak éléa kivül essék, akkor ismét egy jelt nyertünk. P. o. ha a kerek alakut alkalmazzuk, azon esetben első rendben egy ○, másodikban pedig egy c, vagy ha ugy tetszik egy kör és egy félkör alaku jegyet ütöttünk a liba lábán. Ugyszintén ha a háromszög alakut vettük igénybe, akkor egy △ és ∨ alaku bélyeget birunk kijelölni; lévén pedig már ez összesen 4, ezen négygyel a 8 már fentebb ismertetett helyeket szorozva 32 jegyet vagyunk képesek rendszeresiteni, s minthogy nékünk magyaroknak épen 32 betünk van, világos, miként a 32 jelnek a 32 betüre áttétele vezet a kérdés gyakorlati megfejtésére. — Ha igen: hát már most határozzuk meg minden helynek és jegynek tévesztthetlen jelentését, s gondoljuk helyettük a betüket, s ekkor hatalmunkban van, nevünk két kezdő betüjét az illető helyen, a liba és rucza (kácsa) talpán határozottan kijelölni. P. o.:

Vegyük rendre a 8 első betüt, még pedig nem az „abc“ elavult slendrián módja szerint vegyesen magán- és mássalhanzókat, hanem első sorban egymásután minden magánhangzót, s a rokonságra is vigyázva a törzs betük mellé sorozzuk a tőlök származottakat, s igy megkülönböztetve, következetesebben haladunk, s könnyebben fölfogható lesz a beosztás. — P. o.: a törzs betü lévén, utána következik a tőle származott á., igy e. é. u. ü., valamint t. ty. n. ny. sat. S végre tegyük egymás után sorba az egyszerü mássalhangzókat, melyek sem rokonságban nincsenek, sem házasságban nem élnek, azaz: nem párosak, p. o.: b. d. f. r. j. v. sat. Már most menjünk sorba rajtuk végig, az első 8 betüt ○ körrel, a másodikat ☾ félkörrel, harmadikat △ háromszöggel, az utolsót ∨ -vel jelölvén ki, mint következik; — de a számot is felibe téve könnyebb fölfogás végett.*) p. o.:

○	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	a.	á.	e.	é.	o.	ó.	u.	ü.
☾	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	i.	c.	cs.	g.	gy.	n.	ny.	s.
△	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	sz.	t.	ty.	z.	zs.	b.	d.	f.
∨	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	h.	k.	l.	m.	p.	r.	j.	v.

Igy megismerve s betanulva e betürendszert, már kisértsük meg a C., D. ábrán levő jegyeket

II. Ábra.

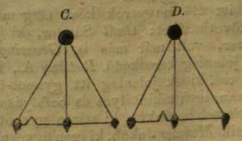

kimondani, mint a szöghalmi libák tulajdonosának nevét. No hát ∨ áll az első helyen. Nézzük csak az utasitást! Itt első betü H., ugyanezt a 6-ik helyen látva, mit is jelent? a hatodik helyen levő betü: R. — Tehát a szöghalmi libákat H. és R. kezdő betükkel látván megjegyezve, biróilag is meggyőződhetni a felől, hogy Hosszu Róza tulajdonai legyenek.

Fentebbiek szerint tehát kiki a maga saját nevét irhatja libái és kacsái talpára, s meg vagyok győződve felőle, hogy ennyi utasitás után, azt, a ki komolyan akarja, meg is tudja tenni. Tehát még csak egy pár példát idézünk E. F. és G. H. ábrákon, azzal a nyilatkozattal, hogy kik az

III. Ábra.

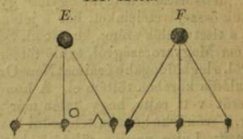

IV. Ábra.

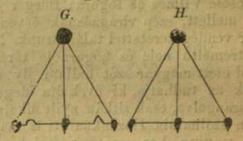

ezeken lévő betük által, magukat a liba lábán megnevezve találják, azoké legyen a liba; a jegyes lábakat pedig Márton napra vagy karácsonra egész a másik végükig, azaz: az orrig, és mind annyian, érettségi vizsgatétel szempontjából küldjék be nékünk ide Pestre a Köztelekre, de nyárson sülve.

V. Marton Sándor.

*) Ily rendszerrel titkos irást is gyakorolhatni, de ezt csak ugy sugom meg, hogy a máma meg ne hallja.

Magyar Amerika.

I.

Midőn egy évvel ezelőtt befejezém e lapok hasábjain a fennebbi czim alatt megkezdett közleményeimet, magam sem hittem, hogy ujabb utazásaimban ismét találjak magyar dolgokat, melyek elégséges tárgyul szolgáljanak egy ujabb cyklus irására. Ma már mi is elmondhatjuk, hogy forduljunk meg a világ bármely pontján, magyar emberrel mindenütt találkozunk. Igaz, hogy a távolban nem kivétel nélkül egyaránt szeretik mindnyájan szülőföldüket, de ha érdeklődünk honfitársaink iránt, mégis könnyü őket föltalálni, s kutatásainkért és érdeklődésünkért bőven meg vagyunk jutalmazva az által, hogy az ő körükben töltjük legboldogabb óráinkat, mert ilyenkor feledjük azt, hogy idegen földön vagyunk, s magyar társaságban magyar vendégszeretet és magyar szó mellett otthon képzeljük magunkat a szeretett szülőföldön.

Utolsó tudósitásomat New-Yorkból irtam, most a kétszer kétszáz mértfölddel tovább délre fekvő *New-Orleans*ban kell fölvennem közleményeim fonalát. Még itthon megtudtam, hogy él New-Orleansban egy derék honfitársunk *Bátsay* Sándor, ki daczára, hogy évek óta távol van hazájától, szivben, lélekben magyar maradt; még hon létemkor irtam e hazánkfiának több levelet s válaszai ugyanarról tanuskodtak. Már akkor ohajtottam vele személyesen is megismerkedni, s most, hogy már ismerem, mondhatom, hogy a külföldön kevés honfival találkoztam, kinél szebb jellemet, nemesebb érzelmeket, és őszintébb hazaszeretetet fedeztem volna föl, és ezért, midőn a new-orleansi magyarokról szólok, legyen szabad első helyen is őt emlitenem.

Mint oly sokan, ő is utazási vágy s kiváncsiság által sarkalva hagyta el ez ó világrészt, s *Baldán* István szintén magyar utitársával Havreből egyenesen New-Orleansba indult. Nem kis bátorság kellett hozzá, hogy két ifju, kik a magyaron kivül semmi más nyelvet nem tudtak, ily nagy utra elhatározza magát. De iparosok lévén, ügyességük és szorgalmukban oly tőkét vittek magukkal, melyet értékesiteni mai napig is alig lehet jobban valahol, mint épen Amerikában. Mindkettő asztalos volt s Bátsay meg is maradt mestersége mellett, mig utitársa Baldán a yankee földön kereskedővé lett, meglehetős vagyont szerzett, de Selmában (Alabama államban) ezelőtt három évvel elhunyt.

Midőn a mult év február havában New-Orleansban Bátsay Sándornál beköszöntök, műhelyében találtam. Ő akéntelenül fölismertük egymást. Bevezetett családjához s örültem boldogságának. Neje német nő lévén, németül kezdtem

meg a társalgást, de mennyire meg valék lepetve, midőn észrevettem, hogy honfitársunknak a német nyelv terra incognita, nejével tehát angolul beszéltünk. Szép családi életét szép gyermekei koronázzák, kik közt az alig tizenhárom éves Margit az angol, német és franczia nyelveken kivül, melyeket jól beszél, már magyarul is olvas. Háza a magyarok gyülekezési helye, igaz, kevesen gyülnek össze, mert New-Orleansban kevés magyar lakik, de azért mi, kik rendes látogatók voltunk nála, a „new-orleansi magyar egylet" gyüléseinek neveztük összejöveteleinket, bár a jelenvoltakból csak is a tisztviselők száma került ki. Sokat kelle mesélnem Magyarországról, szülő földéről Nagy-Kőrösről, s legboldogabb óráimat New-Orleansban, az ő családja körében töltém el. A honvágy annyira erőt v tt rajta, hogy talán már ez évben hazatér, s szándéka honába telepedni le végképen.

Nasitz Lajos aradi születésü hazánkfiának nagy dohánykereskedése van New-Orleansban, mely öcsese Vilmos és sógora: Bürger közreműködése mellett, szép virágzásnak örvend. Itt is magyar vendégszeretettel találkozunk. Nasitz ur szeretetreméltó neje és sógornője társaságában mily jól esett magyar szót hallani ily távolban, azt csak az tudhatja, ki évek óta idegen népek közt barangolva, csak ritkán nyilt alkalma anyanyelvén szólhatnia. Hazánkfiai itt is magyarosan élnek, magyar bor, magyar ételek nem hiányoznak.

Dohány-kereskedésből tekintsünk be egy szivar-gyárba, mely *Fehérhegyi* hazánkfia tulajdona. Ő volt new-orleansi magyar egyletünk al-elnöke. A forradalom után Törökországon, Kis-Ázsián át végre az Egyesült-Államokba jutott, hol a sors hányatásai közt szijgyártó, mezőgazda, végre szivargyárus lett; üzlete jól megy. Ő már lemondott a reményről, hazáját viszont láthatni, de a honvágy néha-néha erőt vesz rajta is, s mindig örömmel emlékszik vissza azon földre, melyet ritka magyar tud elfelejteni.

New-Orleansba télen érkezve, igen kellemesen lepett meg a meleg déli égalj, a zöld, virágos sétaterek, az illatozó narancs és banán fák, ugy hogy elhatározám két hónapot tölteni itt. Foglalkozást nem nyerve, kénytelen voltam a tervbe vett s aránylag rövid időre magam kezére kezdeni üzletei. Egy jókedvü öreg kivándorolt szász adott papirdoboz-gyárában helyet, hol működésemet megkezdém. Tőle hallék először egy öreg magyarról, kit ő már régóta ismer, neve *Zabáry*, kihez be is vezetett.

Hol New-Orleansban a szebb magánlakok megszünnek, hol szegényebb néposztály, alacsony zöld ajtós és zöld ablaktáblás lakházai terülnek el, közel a város széléhez, ott lakik Zabáry hazánkfia, saját házában, kertjének közepette. A környék egészen Magyarországra emlékeztetett. A „Rue des bonsenfants" bátran helyettesithetné bármely alföldi mezőváros fő utczáját. Középén nagy árok, itt-ott áthidalva. Két oldalt palló fut végig, mintha csak Debreczenben volnánk. A házak kicsinyek, alacsonyak. Az itt elterülő kertekből gémes-kutak nyujtják ég felé sovány vázukat, s az akkor uralkodott sár egészité ki ez amerikai magyar idyllt. Zabáry háza csak fából van az igaz, de gondosan bezárva. Kopognunk kelle. Léptek hangzottak, az ajtó kinyilt, s előttem állt az öreg magyar, s egy szegény, de tiszta szobába vezetett. Könyezett örömében az öreg, midőn megtudá, hogy én is magyar vagyok. Oly sok kérdést intézett hozzám, hogy majdnem lehetlenség volt reá felelni. Ő már 1843—44-ben vándorolt ki Amerikába és ezóta majdnem mindig New-Orleansban lakik. Itthon a jogi tanfolyamot elvégezte, s a tanultság mai napig is észrevehető rajta. Mióta itt lakik, sok minden viszontagságokon ment át; volt ő már minden: kereskedő, házaló, magyar nyelvtanitó, gyufaáros s ki tudná mind elmondani, hogy mi még? De mindenkire panaszkodik, őt mindenki megcsalta. Panaszait hallani már magában is egész regény. Ily panaszos embernek ismeri őt mindenki. Magyarul még meglehetősen beszél, bár idegen hangsulyozással. Neje német, fia már amerikai. Az öreg hazánkfia jelenleg kertészettel foglalkozik, s veteményekkel és virágokkal jó üzletet csinál. Eredeti volt, midőn tőle bucsut vevék, megkért, hogy legyek szives nagy vendégkönyvébe, melyet az őt meglátogató magyarok részére tart, nevemet beirni emlékül. Örömest engedtem kivánságának, de ugy látszik, kevés külföldön utazó magyar látogatta meg Zabáry honfitársunkat, mert én voltam az első, ki beirott nevével a névsort megkezdé. Örömmel emlékezem vissza a különcz öreg urra, ki daczára a hosszu idei távollétnek nyelvét és nemzetiségét mindenek fölött szereti.

A new-orleansi magyar konzul is megérdemli elismerésünket. Magyar nyelven ugyán itt nem beszélnek, de Heimert-Bader ur több figyelemmel viseltetik hazánk iránt, mint többi amerikai társai, s az elfogadott czimet a magyar czimerrel együtt irodája felett alkalmazta, sőt a magyar tengerészeti lobogót is fölhuzatja az „Esplanade"-on levő pompás palotájára. A konzul barátságos uri ember, valódi gentleman. Jótékonysága és felebaráti szeretete népszerü és kedvelt emberré tették. Itt lakó hazánkfiai is csak elismeréssel szólnak róla. A mexikói háboru utáni időkben pedig az onnan New-Orleansba menekülő hazánkfiait segélyezésben és pártfogásban részesité.

A new-orleansi magyar dolgok közt szabadjon megemlitenem az itt még két év előtt fennállott „Kossuth House"-t, melyet Kossuthnak egy német tisztelője alapitott. Itt jöttek annak előtte össze a magyarok. A „Canal Street"-en pedig „Hungarian Leech'es"-t, azaz: magyar nadályokat árult egy életre való borbély, ki azokat, állitólag, egyenesen hozatta Magyarország nádasaiból. A fa-keritéseken pedig „Hungarian Hair Restorer"-t (Magyar hajkenőcsöt) hirdet valaki; mig a Camp Street 94-ik száma alatti borkereskedés nagy betükkel és hü-hóval hirdeti a „California-Tokay-féle borait, melyeket Kaliforniából kap ugyan, de kiadott körleveleiben ép oly jónak állitja, mint az eredetit. E merészségen csodálkoztam s a porosz sógorral megkóstoltunk egy üveggel, neki felségesnek, de nekem nem tokajinak, hanem inkább valami lőre-félének tetszett. Egy itteni szeszgyáros „Hungarian Bitter" nevü italt árul palaczkokban, mely igen jó gyomorerősitő és meglehetős keletnek örvend. Ugyszinte a „Hungarian Balsam" is sok helyt olvasható mint rendkivül hatásos gyógyszer.

Képek Közép-Ázsiából: Utcza Turkesztánban.

Az itt élő magyarok közt megemlithetem még a következőket: *Gaál* Sándor, ki jelenleg vivómester, volt már más is. *Grossinger*, volt honvéd, jelenleg kereskedő. *Ruttkay* A., Kossuth unokaöcscse, kinek jelenleg itt gyapot-ügynöki irodája van, igen tekintélyes és befolyásos kereskedő. *Polacsek* hazánkfia, ki szinte gyapotüzlettel foglalkozik. *Menczer* Jakab, ki igen ügyes aranyozó s könyvkötő. A magyar drótos tót itt sem hiányzik, és csodálkoztam, hogy még ha csak némileg is — de tudott magyarul.

Ezeken kivül találkoztam még többekkel, de csak oly rövid időre s véletlenül, hogy nevüket megkérdezni se maradt időm. A többi közt egy tősgyökeres magyar szakácscsal, ki már számos éveken át szakácskodik különböző vitorláshajókon, a nélkül hogy egy hajaszála is meggörbült volna.

A déli államok közül Texasban laknak még mai napig *Ujházy* gyermekei, kiknek San-Antonio mellett van igen regényesen fekvő lakásuk, egy hegyszakadék oldalán, magasan egy folyó felett. A lakház megett terül el a prairie, hol az öreg ur nyulaira vadászott, melyekről oly érdekes leveleket irt évek előtt a lapokba.

A Missisippi folyón fölfelé haladva Natchez nevü városnál is kikötöttünk; itt is lakik magyar ember: *Bócsay* Pál az előbb emlitett Sándor testvére, kinek igen diszes butor-üzlete van.

Ugyan e folyó partján Memphisnél, hajónk néhány órára megállott; itt alkalmat vettem magamnak a „Vasárnapi Ujság" egy régi hü előfizetőjét fölkeresni: *Szerényi* Ármint, ki itt köztiszteletben álló orvos. Lakásán csak nejét találtam, s mig a fényes berendezésü teremben várakoztam, alkalmam volt körül néznem egy kissé. Hazai tárgyu képek függtek a falon. Az asztalon magyar lapok. A zongorán magyar dalmüvek részletei, Füredi száz magyar népdala. Szerényi hazánkfiát sem lakásán, sem irodájában nem találván, a csak két órára szabott határidő lefolytával ismét hajóra kelle ülnöm, és indulni tovább St.-Louis felé, hol sokkal nagyobb magyar teleppel találkoztam, mint a déli New-Orleansban. Mielőtt erről irnék, megemlitem, hogy Tennessee állam Nashville nevü városában közelebbről alakult egy magyar egylet; ugyanitt is van egy „Kossuth House" nevü csinos szálloda, melyet szintén egy német rendezett be, College Street 152-ik szám alatt. *Láptay Pál.*

Egyveleg.

** (*A fecskefészkek tökélyesbülése.*) *Pouchet* hirneves természettudós valami negyven év előtt a közönséges házi fecske — Hirundo urbica — néhány fészkét állitotta volt ki a roueni muzeumban. Ujabban megint kezébe került ugyanennek a fecskének néhány fészke s nagy meglepetésére azt vette észre, hogy az ujabb fecskefészeknek a konstrukcziója egészen más, mint a negyven év előttié. Ez által figyelmessé tétetve, közelebbről kezdte vizsgálni a dolgot. E végből több ujabb, régibb fecskefészket hasonlitott össze, elővette a régibb időkből származó rajzaikat, átbuvárolta a természetbuvárok erről szóló iratait, s arra a meggyőződésre jutott, hogy a fecske apránként ujabb, elődeiétől eltérő épitési módot sajátitott el s azon folytonosan javit még most is. Templomfalakon, régi épületeken számos régi és ujabb fecskefészket talált. A régi fészek a negyven év előtti egy gömbnek a negyedszeletét képezi, melynek csucsa körülbelül egy üvé esik a gömb középpontjával. Felül van a 2—3 centimeter átmérőjü nyilás, alig elég, hogy egy madár kiférhessen rajta. Az ujabb fészeknek azonban tojásdad idoma van s nagy tengelye, mely sokkal hosszabb, mint a régi fészeké, vizszintesen fekszik. A fészek nyilása nem lyuk többé. A fészek felső párkánya és az eresz deszkája között köröskörül hézag van, melyből valamennyi fecskefiók kinézhet egyszerre, mint valami erkélyről. E nyilás hosszaságban 9—10, szélességben 2 centimeter. Ez határozott reform, mert az uj fészek tágasabb, a kis madaraknak több helyök van s nem feküsznek egymáson csomóba szoritva, mint a régi fészekben, aztán szellősebb s anyjuk könnyen etetheti őket sorba, mig a réginél azé volt a koncz, a melyik közelebb szorulhatott a nyiláshoz. Szó sincs róla, hogy a mai fecske jobban érti a fészekrakás mesterségét, mint a hajdani. Jele, hogy halad.

** (*Királyi arany- és ezüstedények Angliában.*) A királyi arany- és ezüstedények a windsori kastélyban, melyek a királyné és az udvar használatára szolgálnak, mintegy harmincz tonna sulyuak és három millió font sterling értéket képviselnek. A többi drága edény közt van egy szinaranyból, VI. György parancsára készitett tál, mely mindazon angol és külföldi rendjeleket, melyekkel a király birt, fölmutatja; e tálat 8000 font sterlingre becsülik. Azonban e számtalan és pompásabbnál pompásabb drágaság közt csak kevés régi és nevezetes találtatik, miután az előbbi királyok idejéből származó edények IV. György parancsára összeolvasztattak és uj alakba öntettek.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 19-ik számához 1873. máj. 11.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— (*Mai számunkhoz*) mellékelve veszik olvasóink a „Vasárnapi Ujság" „*Bécsi kiállitás*" czimü mellékletének 2-ik számát.

** (*A bécsi kiállitás tervrajza*) fog legközelebb a Franklin-társulat kiadásában megjelenni, mely nélkülözhetlen lesz mind a kiállitóknak, mind a kiállitást látogató közönségnek, s azért előre is szükségesnek tartók e tervrajzra, mely az egyetlen magyar nyelven megjelenő tervrajz lesz — a figyelmet fölhivni.

— (*A muraközi kérdésről*) a Nagy-Kanizsán megjelenő „Zalasomogyi Közlöny" egész cyclus közleményt adott ki, melyekben részletesen ismertetve, s részben okiratokkal is világositva van a Muraköz állása Magyar- és Horvátországhoz viszonyitva. E közleményeket *Bátorfi* Lajos, a lap szerkesztője, igen diszes kiállitásban bocsátotta közre, hogy a kormány körében és a politikai körökben közelebbről is megismerhessék e fontos ügyet, mely Zalamegyének oly érzékeny sérelme. A papir, nyomatás s átalában az egész kiállitás oly diszes, hogy Wajdits József kanizsai nyomdájának becsületére válik. Ára nincs kitéve; ugy látszik, hogy nem a nagy közönség számára készült a kiadás, hanem csak az illetékes körök informálására.

— (*Táncsics Mihály müveiből*) az első és második kötetet vettük eddigelé: a mintegy 22—24 kötetre menendő teljes gyüjtemény két első kötetét. Az előfizetések Táncsics munkáinak e teljes kiadására még a tavasz és nyár folytán elfogadtatnak 15 frttal, s a megjelent részek azonnal megküldetnek. Ez a két kötet legnagyobb részt elbeszéléseket foglal magában, melyek a nép számára vannak irva s a mulatságost a tanulságossal ohajtják összekötni, mint az öreg szerzőnek minden munkája. Egy része ezeknek kevéssé ismert, mert az első kiadás ideje 1835—6 óta egészen más olvasó közönség veszi a könyveket, más része pedig az első kiadás után elégett, olpusztult vagy elkoboztatott, s igy ez a két kötet nagyobbára ugy tokinthető mai nap, mintha csak először jelent volna meg. Az első kötet mellett a szerző könyomatu arczképe is ki van adva s a tisztán kiállitott, sürű és vastag kötetek ára egyenként 1 frt 50 kr. Ily áron lesznek kaphatók a további kötetek is s a megrendelések az „Eggenbergor-féle (Hoffman és Molnár) könyvkereskedés"-hez intézendők; a 15 frtos előfizetéseket a teljes gyüjteményre a szerző saját szállására (tömő-utcza 2. szám) kéri küldetni.

— (*Módszeres tornatanitási kézikönyvet*) készitenek *Horváth* Illés és *Juhász* György, a makói tornaintézet tanárai. A könyvből már megjelent az első füzet, mely a népiskolai tornagyakorlatokat s azok tanitása módját ismerteti meg. A csinosan kiállitott kis munka Makón Sártory Istvánnál jelent meg s ára 50 kr. — Ugyancsak e tárgyu az a másik munka, melyet meg Pécsről Ramazetter Károly kiadásából vettünk, s melyeknek czime: „*Tornatanitás a néptanodákban.*" Kézi- és segédkönyv néptanitójelöltek számára. Szerkeszték és kiadák: *Ambrus* Lajos és *Szauter* Antal pécsi m. kir. állami főreáltanodai tanárok. E mű már második kiadásban jelent meg s a vallás- és közoktatási miniszterium által kiküldött könyvbiráló bizottság utasitása szerint van kijavitva, hogy a népiskolák czéljainak annálinkább megfeleljen. E munka ajánlására szolgálhat az is, hogy mint használható jó könyvből három ezer példányt vett meg belőle a magyar közoktatási miniszterium, hogy azokat a szegényebb sorsu tanitók közt kiosztván, a könyv elterjedését előmozditsa.

— (*Vahot Imrétől,*) fia Vahot Gyula kiadásában egy csinosan kiállitott füzet jelent meg, mely „Gróf Batthyány Lajos élet- és jellemrajza s az 1848—49-diki magyar szabadságharc kifejlődésének történeti vázlata," czimet visel s egészen Batthyány holttestének a kerepesi temetőbe szállittatásaig előadja az első magyar miniszterelnök történetét. Ára diszkiadásban 2 frt.

— (*Lauffer Vilmos kiadásában*) Born Györgytől az „Egy világváros titkai, vagy egy vétkes és vezeklő nő" czimü regény 5. 6. és 7-dik kötete jelent meg, melynek ára kötetenként 80 kr.

** (*A „Keresztyén Magvető"*) czimü, évnegyedes folyóiratnak, melyet Ferencz József és Kovácsi Antal szerkesztenek, most jelent meg ez évi első füzete, melylyel már nyolczadik kötete kezdődik e hasznos vállalatnak. Tartalmából egy-két jó egyházi beszéden kivül kiemeljük a meghalt öreg történetiró *Kovács* István naplótöredékeit, azután az unitáriusok nevelési bizottságának véleményét „A középtanodák tervbe vett uj szervezéséről," melyet *Váradi* Károly a bizottmány szerzője formulázott; továbbá *Simén* Domokos czikkét, mely Frecska Lajos ellen polemizál, ki a debreczeni „Figyelmező"-ben egy czikket irt s abban az unitáriusokat a protestánsok, sőt a keresztyének közül is ki akarja tiltani. A rendes kisebb rovatok, mint rendesen, most is érdekesek. Ára egy-egy füzetnek 60 kr, az egész évfolyamnak (négy füzet) előfizetési ára 2 frt.

— Sz. J. (*Hirlapirodalmunk 1873-ban.*) A „Vasárnapi Ujság" jelen évi számaiban közölt kimutatásainkat a következőkkel egészithetjük ki:

219. *Legujabb Külföldi Regény-Csarnok.* Regényfolyóirat. Szerkeszti és kiadja Király János. Megjelenik havonként 2-szer 5—6 ives füzetben. Ára 6 frt. (Keletkezett jan. hóban.)

220. *Nyitra.* (Nyitra.) Társadalmi és gazdasági hetilap. Nyitramegye közlönye. Szerkeszti: Nyitramegye jegyzősége. Megjelenik minden vasárnap kis ivrét egy iven. Ára april—deczemberre 6 frt. (Keletkezett april 6-án.)

221. *Magyar Néptanitó.* Tanügyi tanácsadó és ellenőr. A „Magyarhoni tanitó-egyletek országos szövetségé"-nek hivatalos közlönye. Szerk. Rill József. Megjelenik minden második hó végén 8—9 ives füzetben. Ára 4 frt. (Keletkezett april hóban.)

222. *Bohócz.* (Eger.) Mulattató hetilap okos emberek számára. Kiadja és szerk. Kaczagány Vidor. Megjelenik minden szombaton 4-drét féliven. Ára 4 frt. (Keletkezett april 26-án.)

223. *Képes Kiállitási Lapok.* A magyar érdekek képviselésére az 1873. bécsi kiállitáson szakférfiak közreműködése mellett szerkeszti Steinacker Ödön; kiadja a „Franklin-társulat." Megjelenik elap 50 számban, átlag hetenként kétszer 4-drét 1½ féliven. Ára 8 frt. (Keletkezett april 29-én.)

224. *A Bécsi Kiállitás.* Rendkivüli melléklet a „Vasárnapi Ujság"-hoz. Kiadja a Franklin-társulat. Megjelenik hetenként egyszer 4-drét egy iven. (Keletkezett máj. 4-én.)

Megszünt lapok.

11. *Nyitra.* (Nyitra.) Politikai hetilap. Megszünt az év elején.

12. *Zalai Tanközlöny.* (Nagy-Kanizsa.) Megszünt az év elején.

A magyar birodalom területén megjelenik jelenleg magyar nyelven 212 hirlap és folyóirat.

Közintézetek, egyletek.

** (*A magyar tud. akadémia*) nyelv- és széptudományi osztályának máj. 5-én tartott ülésében *Győry* Vilmos levelező tag olvasta föl székfoglaló értekezését. „A Ganzul románcz-körről." Bevezetésül szól a spanyol románczok történetéről, melyek legátalánosabban tárgyaik szerint osztályoztatnak, de ujabban az osztályozásban, Huber kezdeményezése folytán, keltők ideje lett a mérvadó. A Ganzul románcz-kör tárgyára nézve a mór románczok csoportjába tartozik; keltére pedig a XVI. század második felében divatos azon románczok közé, melyek költői hévvel és fölfogással a régi néprománczok mintájára készültek, s melyekben a spanyolok már nem ellenséges indulattal énekeltek a vitéz, büszke mórokról, hanem lelkeseredve bámulták tetteiket. A kitünő forditásban bemutatott 13 románcz, mint átalában a spanyol románcz-körök, lazán s inkább csak a hős ugyanazonsága által függnek össze egymással; nem kerekednek egy szerves egészet képező költői beszélylyé. Ganzul, cz alacsony származásu, de vitézi tettei által magának nagy dicsőséget és tekintélyt szerzett mór, e románcz-kör hőse. Ennek tettei, szerelme, szenvedése és boldogsága festetik ilt élénk szinekkel, megragadó jellemzetességgel, költőiséggel s sok helyt igazi emelkedettséggel. — A nagy érdeklődéssel végig hallgatott fölolvasás után *Hunfalvy* Pál tartott szóbeli előadást a kondai-vogul nyelvről, a „Nyelvtudományi közlemények" II-ik kötetében megjelent vogul bibliafordités nyomán, mely egy bibliai társulat megbizásából Poppow G. nevü nyelvtudós által fordittatott le, s Máté és Márk evangyeliumát foglalja magában. Egyszersmind értekező a vogulok földjéről Reguly térképei és jegyzetei nyomán némi ismertetést adott.

** (*A magyar földrajzi társulatnak*) máj. 4-én *Hunfalvy* János elnöklete alatt a m. akadémia palotájában tartott ülésén, Berecz Antal titkár bemutatta a franczia földrajzi társulat által megküldött „közleményeket." Gliezzi, algiri osztrák-magyar konzul szintén küldött nehány földrajzi közleményt. Littrow pedig Lajos Salvator főherczeg megbizásából „Der Golf von Buccari, Porto Re" czimü müvet küldé meg a társulatnak, melyet az ülés végén Hunfalvy János ismertetett. Az ülés nagy részét b. *Kaas* Ivor értekezése töltötte be: „A budhismus és halottjai" czim alatt; saját tapasztalatait és tanulmányait vonzó modorban mutatá be a közönségnek. Előadta egyebek közt Budha életét, szólt kozmogoniájáról s az általa hirdetett vallásos nézetekről. A budhismus nem ismer öntudatos istent; vallása alapja a lélekvándorlás. Egyik állat lelke másikba, nem szükségkép tökéletesebbe, vándorol. A földön tul van a mindentől, gondtól, bűtől, érzéstől ment paradicsom, hová csak később, sok vezeklés s 100,000 átváltozás után juthatni. — Utána *Cherven* Flóris „Pompeji és környékéről" értekezett.

Mi ujság?

⊙ (*Ez a hét.*) Nagyon megérezni már a bécsi kiállitást — Buda-Pesten is. A kiknek valami eladni való élelmi szerök van, mind azt hiszik, hogy azt majd aranynyal mérik föl Bécsben. Azt nem gondolja meg egyik sem, hogy hiszen más embernek is van magához való esze, az is oda tudja vinni élelmi czikkeit, a hol azoknak biztos fogyasztására számolhat. Igy történik aztán, hogy mig a kiállitás helyén, Bécsben, annyira összehalmozódott mindennemü élelmi szer, hogy ott az élet most korántsem oly mesés drága mint a pestiekkel elhitetni szeretnék; addig itt a magyar fővárosban egyszerre fölszökteték mindennek az árát, ugy hogy most nálunk egy font marhahus 34, egy font zsir 46, egy font borjuhus 80 kr., a szeletnek való pláne 1 frt. 20 kr., s párját az idei csirkének 2 frt 80 krjával vesztegetik. El kellene pusztulnunk, ha nem vigasztalna a remény, hogy hiszen majd eszökre térnek az eladók, ha tapasztalják, hogy Bécs sem evett még bolond gombát, hogy ilyen drágán éljen s nyakukon vész a nagy költséggel fölszállitott sok holmi. — De másképp is jut nekünk a bécsi kiállitásból. A sok koronás fejedelem, trónörökös, fejedelmi herczeg, mind le készül rándulni Bécsből mi hozzánk is. Legközelebb meglátogatja fővárosunkat a walesi herczeg, Angolország koronaörököse, nagy számu kiséretével. Be vannak még jelentve a német császár, a trónörökössel, a mikor majd ős Buda várában nagyszerü ünnepélyekre készülnek. S alkalmasint a többi hatalmak fejei is, a kik a bécsi kiállitást meglátogatják, egyuttal minket is megnéznek, mely esetben szerencsénk lenne az orosz czárhoz, a franczia köztársaság elnökéhez, talán az olasz királyhoz, és ugy ősz felé a persa sahhoz s ki tudja, miféle magas vendégekhez még. Az idegenek máris rajzanak lefelé. Japánok, khinaiak, törökök, angolok látogatják meg fővárosunkat naponként s gyönyörködnek a pompás kilátásban, melyet a magyar főváros fekvése nyujt, s melynél szebbet ritkán láthatni valahol. A munka békés versenycsatája, mely most Ausztria fővárosában vivatik, ily széles gyürüket vet maga körül. A munkaerő drága lett, s a ki dolgozni tud, biztosan számithat rá, hogy tudományát jól megfizetik. Azok a krajnai slovén munkások is, kik a magyarországi vasutépitések körül találtak foglalkozást, munkájok megtakaritott gyümölcseivel igyekeztek e héten hazafelé, elhagyott tüzhelyeikhez. E hó 6-án a Czeglédről érkező vonat valami 180 munkást szállitott Budapest felé. Alig voltak már nehány ölnyire a főváros pályaudvarától, mikor egyszer csak elfogyott alattok az uj vágány, a „Ménes" nevü gőzmozdony lezökkent s oly mélyen furta be magát a homokba, hogy egy pillanat alatt megállott, magára rántva az utána jövő kocsikat, ugy hogy toronymagasságnyira torlódtak fölöje. A középső kocsik oly izzéporrá törtek s hullottak jobbra-balra az árokba, hogy emberderék vastagságu gerendák oly apróra törtek, mint a fogpiszkálók. Mintha egy óriási vaskéz markolta volna őket össze. Európában is ritkán, de Magyarországon

*

még soha sem történt ekkora vasuti szerencsétlenség. Huszonhat embert holtan, nagyrészt darabokban szedtek ki az összezuzott vasuti kocsik romjai alól, s a sulyosan megsérültek száma ugyanannyira megy, nem is számítva a kevésbbé megsérülteket. Borzasztó egy pusztulás volt az! Kosarakba szedték össze a szétszaggatott embereket, ugy kellett őket összerakni, egyiknek keze, másnak lába, harmadiknak feje hiányzott. Volt köztük olyan, a kin már nem volt emberi forma, összelapitott véres husdarab volt az egész teste. A szerencsétlen munkások némelyikének ruhája zsebében négyszáz forintot is találtak, mit szegény családjának szándékozott haza vinni. Reggeli 11 órától késő éjszakáig még mindig hordták a romlás maradványait, hogy eltakaritsák a szörnyü szinhelyről, melyen a vértócsák helylyel-közzel még ma is láthatók. A szerencsétlen halottakat és sebesülteket a kórházakba vitték s a kormány és város intézkedett, hogy a holtak eltemetéséről, a sebesültek ápolásáról gondoskodva legyen, s hogy az amazoknál talált pénz családjaikhoz eljusson. A szerencsétlenség okozója iránt még foly a vizsgálat; de már eddig is valószinü, hogy egy kőbányai vasuti hivatalnok Biedermann a hibás, a ki nem figyelmeztette a mozdonyvezetőt, hogy ne a szokott vágányra vezesse a vonatot, mert azt igazitják, hanem a másikra. Maga a mozdonyvezető, mikor a veszedelmet meglátta, már nem birta megállitani a sebesen rohanó gépet, de volt annyi lélekjelenléte, hogy mikor az a homokban megfeneklett, leugorjék róla s megmenekülhessen. Másként járt a szegény gépfütő. Ezt a roham belökte a tüzbe, a rácsapott tender pedig leszoritotta, ugy hogy szénné égett.

** (*A walesi herczeg*) kiséretével vasárnap érkezik Pestre; e napra rendelték meg számára a Hungaria-szállodában a szükséges lakásokat. Az angol trónörökös — hir szerint — jelen lesz a vasárnapi versenyeken, s két napig marad itt. Az angol trónörökös közelebb értékes melltüt küldött ajándékba Zichy Olga kisasszonynak, Zichy Mihály hires festész leányának. Zichy Mihály ugyanis hosszabb ideig vendége volt a trónörökösnek s vadászataikat leirta a magyar lapokban; a herczeg ezeket olvasni kivánván, Zichy leányával lefordittatta czikkeit számára. E munka fáratságáért nyilvánitotta most elismerését a herczeg. — Megemlitjük azt is, hogy Bécsből hivatalos *táviratok* jelentik, hogy az angol trónörökös a kiállitás magyar osztályában 6 db magyar kulacsot vásárolt.

** (*A perzsa követ és a shah ipja*) egy napig időztek Budapesten, s a perzsa követ, régi ismerősét, Vámbéry Armint is meglátogatta.

** (*A szerb fejedelem*) 20-án érkezik Bécsbe s egy hétig lesz ott.

= (*B. Vay Miklós jubilaeumára,*) a mint Miskolczról 8-áról távirják, az ország legtávolabb vidékéről érkeztek küldöttségek. A szuperintendenciális gyülés megnyitása a borsodi megyeház termében zsufolt ház előtt történt. Délután a korona vendéglőben többszáz teritékü fényes bankett volt, melyet b. Vay a király és királynéra mondott és nagy lelkesedéssel fogadott felköszöntéssel nyitott meg.

** (*Házasság.*) Beksics Gusztáv, a „Reform“ belmunkatársa és kir. táblai hivatalnok f. hó 5-én tartá esküvőjét Bogdanovics Krisztina kisasszonynyal, a nemz. szinház fiatal, szép tehetségü tagjával.

** (*Szerencsétlenség Budán.*) Még föl sem ocsúdtunk a keddi vasuti baleset borzalmából, szerdán este márcis ujabb szerencsétlenség történt Budán, „az ördög árka“ boltozási munkáinál. Ugyanis fél nyolczkor a Horváth-kerten alól a Tabán felé vagy tizenöt ölnyi hosszu uj boltozat a fáklyafénynél dolgozó olasz munkásokra szakadt. Három meghalt, kettőt pedig halálosan megsebesitve vontak ki a romok közül.

** (*Sikkasztás.*) Kőrösmegye pénztárnoka 17,000 frt elsikkasztása után megszökött. — Egy második sikkasztó: Füzesséry Gábor, volt törvényszéki biró, ki hivatalos pénzek sikkasztása miatt megszökött és körözetve volt, az ungvári kir. ügyészségnél jelentkezvén, jelenleg ott letartóztatva van, és ellene a vizsgálat megindittatott.

** (*Még egy szökevény.*) Nagyváradról irják, hogy Szőke Béla, a közelébb alapitott „Biharmegyei takarékpénztár“ vezértitkára pár nap előtt nyomtalanul eltünt a városból. A szökevény 12 ezer forint magánadósságot hagyott maga után. A takarékpénztárt az erős ellenőrzés következtében nem érte semmi kár. Az eltünt vezértitkár levelet hagyott hátra a takarékpénztár elnökének, melyben figyelmezteti, hogy ne vegye magának a fáradságot és ne keresse őt, mert ugyis hasztalan lenne minden fáradsága.

** (*A kassai vásárok törpéje:*) Vizsoly világhir elé néz. Egy vállalkozó — ellátás s 30 frt havidij mellett — külföldi körutra viszi. E magyar törpe 27 éves, igen kicsi, de arányos testalkatu, kivéve, hogy feje kissé nagy. Jókedvü emberke, ki szereti a zenét és bort s örökölt paraszt telkét is e kedvtelésére költé.

†(*Halálozások.*) *Andrássy Béla*, harmadéves jogász és szorgalmas fiatal iró, épen május elsején hunyt el életének huszadik évében. A lapok gyakran közöltek tőle költeményeket, tárczaczikkeket, sőt már kisebb terjedelmü irodalmi és történelmi tanulmányokat is. Mai számunkban közölt költeményét halála előtt nehány nappal hozta szerkesztőségünkbe s még egészségesen és eleven érdeklődéssel szólt terveiről és tanulmányairól, melyeket a halál oly hirtelen megszakitott. — Aigner Lajost, e buzgó pesti könyvárust, ki csak rövid idővel ezelőtt veszté el anyját, ujabb csapás érte; atyja, *Aigner Károly*, m. kir. pénzügy igazgatósági titkár, élete 60-ik évében, május 1-én elhunyt. — *Gróf Benyovszky Zsigmond*, a magyar tud. akadémia lev. tagja, s derék hazafi — mint a hozzánk beküldött gyászlap jelenti, — 74 éves korában hunyt el Solton. — *Baranyay József* magyar királyi főmérnök és volt 48/49. honvédőrnagy, 56 éves korában meghalt a császárfürdőben. — A háromszéki Deák-kör elnöke: *Pünkösti József* Pován 72 éves korában elhunyt. — *Kocsi Sebestyén Károly* ügyvéd élte 41-ik évében Veszprémben meghalt. — *Glanzer Károly*, a kir. táblabirája, életének 62. évében meghalt. — Hanzlikfalvi Vagyon Judith, *Rakovszky Károlyné* e hó 1-én hunyt el. — *Benczur Vilmos*, Benczur Gyula Münchenben élő jeles festész hazánkfia édes atyja, közelébb hunyt el Kassán. — *Latabár Andorné*, született Fodor Zsuzsánna április 30-án hunyt el Sopronban. — *Verbőczy Lajos*, a nemzeti szinház tagja, 23 éves korában elhunyt. — Békés-Gyulán *Neumann József*, prépost mult szerdán két napi szenvedés után meghalt kholerában. — Kassán a 70 éves *Fröhlich Károly*, ki a muzeum pénztárnoka, az egyletek buzgó tagja s nagy természetbarát és nemes szivü ember volt, szintén a kholerának esett áldozatul. — Széll Kálmán képviselőt sulyos csapás érte, anyja: *özv. Széll Józsefné*, szül. Bértha Julia asszony, e hó 5-dikén Táplánfán 57 éves korában meghalt. — *Csepeli István*, nagyszombati gymnáziumi tanár, 36 éves korában elhunyt. — *Deutsch Ignácz* nagykereskedő és hatvani nagybirtokos élete 70. évében meghalt; a különböző felekezetü jótékony intézeteknek 80,000 frtot hagyományozott. — *A külföldről*: Londonból *Macready*, korunk egyik legkitünőbb tragikus szinésze, Párisból *Rigault* de *Genouilly*, III. Napoleon utolsó tengerészeti minisztere haláláról értesülünk.

—x— Figyelmeztetjük e lapok olvasóit az „Azienda Assicuratrice“ biztositó társulat e lapok mai számában közzétett biztositási fölhivására, melylyel kapcsolatban vagyoni kimutatást is ad. Méltánylatot érdemel az „Azienda“ ezen intézkedése s a közönség érdekében kivánatosnak tartanók, hogy a biztositó társulatok, midőn a közönség részvétét igénybe veszik, egyszersmind vagyoni kimutatásuk által igazolnák is, hogy arra érdemesek.

Nemzeti szinház.

Péntek, máj. 2. „*A krakói barátok.*“ Szinmü 4 felv Irta Rákosi Jenő.

Szombat, máj. 3. „*Ördög Róbert.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Meyerbeer. (*Carina* k. a. föllépteül.)

Vasárnap, máj. 4. „*A krakói barátok.*“ Szinmü 4 felv. Irta Rákosi Jenő.

Hétfő, máj. 5. „*Delila.*“ Dráma 3 felv. Irta Feuillet Octave; ford. **K.**

Kedd, máj. 6. „*Don Juan.*“ Vig opera 2 felv. Zenéjét szerzette Mozart. (*Carina* k. a. föllépteül.)

Szerda, máj. 7. „*Ármány és szerelem.*“ Szomoru játék 5 felv. Irta Schiller; ford. Szenvey.

Csütörtök, máj. 8. „*Bánk-Bán.*“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzette Erkel Ferencz.

Szerkesztői mondanivaló.

— **Venczel és Kupa.** Gyönge kisérlet. Kegyed azt hiszi: megfelel a szerinte „legujabb axiomának,“ hogy a ballada, tragédia dalban; de higyje meg, hogy a tragédiának nyoma sincs benne — s a dalnak is csak annyi, hogy rimekben van irva. A mellékelt kis *dal* jobbacska, de közlésre az sem való még.

— **M. Gy.** „Temetőben.“ Ezerszer, s már jobban is elmondott dolgok. Igyekezzék eredetiségre.

„**Átkom.**“ Huh! rémvers ez, melyet sem egészben, sem részleteiben nem lehet megérteni, csak érezni, hogy valami borzasztó. Kegyednek meg azt mondjuk: ne igyekezzék ily rettenetesen eredeti lenni!

— **I. Arth.** „Az öreg csárda.“ Ebben sincs semmi uj. Hogy lehet az embernek kedve, minden eszme nélkül, sőt a leirásnak is minden költőisége s átalában szellem nélkül 30—40 sort összeirni, oly tárgyról, melyet Petőfi már oly szépen énekelt meg!

— **G. I.** A forditás legközelebb jó. A népéleti dolgok helye fönn van tartva.

P. E. „Az olvasásról“ szóló tartalmas czikket közölni fogjuk.

— **Bors.** Sz. L. Azt a könyvjegyzéket, melyben a használhatókat kijegyeztük, kiadó-hivatalunk már elküldötte, mely a kivánt számokat is igyekezni fog, ha lehetséges, kézhez juttatni.

SAKKJÁTÉK.

702-ik sz. f. Pap Dezsőtől

(Miskolczon.)

Sötét.

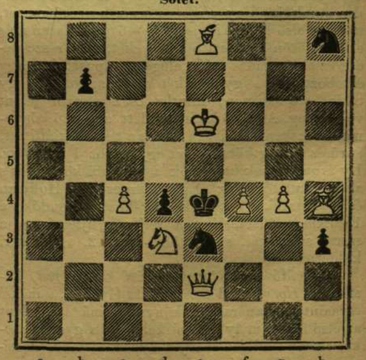

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 697-ik számu feladvány megfejtése.

(Pap Dezsőtől Miskolczon.)

Vil.	**Sőt.**
1. Fd2—e1	h2—h1 H
2. Fe1—a5	tetsz. szer.
3. Be1—c5 †	b6—c5:
4. Fa5—c7 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Gelsén:* Glesinger Zsigmond. — *Sárospatakon:* Gérecz Károly. — *Debreczenben:* Zagyva Imre. — *Aradon:* Kovács Albert. — *Jászkisérben:* Galambos László. — *Sziget-Csépen:* Mayer Károly. — *A pesti* sakk-kör.

HETI-NAPTÁR.

Honapi- és hetinap	Katholikus és protestans naptar		Görög-orosz naptar	Izraelitak naptara	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	Május		April. (6)	Ijár. Ro.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
11 Vasár	**E 4 Beatrix sz.**	**E 4 Cantate**	**29 6 3 Józon**	14 Kis husvét	50 46	4 29	7 24	112 42	6 28	1 46
12 Hétfő	Pongrácz v.	Nercus	30 **Jakab**	15 Bőjt nap	51 44	4 28	7 25	224 25	7 46	2 15
13 Kedd	Szervácz püsp.	Mucius	**1 Május**	16 Szem	52 42	4 26	7 27	238 4	9 2	2 37
14 Szerd.	Bonifácz püsp.	Bonifácz	**2 Vizszentel.**	17 Szeth	53 40	4 24	7 28	251 27	10 16	2 56
15 Csüt.	Zsófia szüz	Izidor	3 Timotheus	18 Lag Bo.	54 38	4 23	7 29	255 4	11 23	3 13
16 Pént.	Nep. János	Nep. János	4 Pelagia	19	55 75	4 22	7 31	278 57	regg.	3 28
17 Szom	Ubald püsp.	Ubald	5 Irena	**20 S. 4 per.**	56 33	4 21	7 33	292 53	0 17	3 43

Holdváltozások. ☽ Hőldtölte 12. 33. 8 perczkor déli 12 óra

TARTALOM.

Urházy György (arczkép). — Születésem napján. — Választások előtt (vége.). — A száz hársfa Zborón (képpel.) Közép-Ázsia népei (négy képpel). — Hosszu husvét, II. — Okszerü liba- és kácsabélyegzés. — Magyar Amerika. — Egyveleg. — **Tárház:** Irodalom és müvészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós** (L. magyar-utcza 21 sz.)

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — **Csupán a Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Félévre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos.** Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler,** Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdij, külön minden igtatás után 30 kr.

Dr. Schlauch Lőrincz.

A kiket a hivatalos lap kinevezési rovata érdekel, s kivált a kath. egyház királyi kinevezéstől függő hivatalainak betöltését figyelemmel kisérik, gyakran olvashatták a „fokozatos előléptetéseket“ egyik vagy másik székesegyházi káptalannál; hogy lesz olvasó-kanonokból nagyprépost, éneklő-kanonokból olvasó, őr-kanonokból éneklő, — n-i esperesből őrkanonok, a-i esperesből n-i; utolsó kanonokból utolsó előtt való; s ez mindig, kivétel és ugrás nélkül, igy, fokozatosan. Csak ugy mint a katonaságnál. Hanem már a püspököket ritkán veszik a nagyprépostok sorából; mert mire valaki a nagyprépostságig jutott, fokozatosan: rendesen meg is vénült s legfölebb egy czimzetes püspökséggel, in partibus infidelium, elégitik ki dicsvágyát. A püspököket többnyire a kanonokok sorából veszik, — olykor ugyan befolyásos pártfogolás utján is, de gyakrabban föltünő tehetségek, irodalmi, tudományos vagy egyéb érdemek által kiváló férfiak közül. Igy lett: nyolczadik kanonokból egyszerre püspökké nemrég a tudós Ipolyi Arnold.

A legifjabb magyar püspök, dr. Schlauch Lőrincz, kit a királyi kinevezés csak e napokban ültetett a szathmári püspöki székbe, az elhunyt Biró László helyére, — épen legutolsó kanonok volt a csanádi püspöki káptalanban, s a „fokozatos előléptetések“ létráján még igen alant állott. Annál magasabban a közbecsülésben, mely tudománya, buzgalma, jelleme iránt első föltünése óta fokozódott. Mint legifjabb kanonoknak még egy aranylánczczal s kereszttel járó apátság vagy prépostság sem jutott neki, s fekete talárján a kanonoki vörös öv volt az egyedüli disz; de az ő ékessége nem is ez volt, hanem a könyvek, melyekben buvárkodni szeretett, a poros iratok, melyekből az egyház multját, állását, jogait kutatta, s a papi szó, melyet templomban és templomon kivül hatálylyal tudott fölemelni.

Schlauch Lőrincz 1824-ben született, Uj Aradon, polgári szülőktől. A gymnáziumot Aradon és Szegeden végezvén papnöveldébe lépett, a csanádi egyházmegyében. Lonovich, akkor csanádi püspök, fölismervén benne a kitünő tehetséget, mint a legjobb papnövendékeket szokás volt: a pesti központi papnöveldébe küldötte. A német nevü, de magyar szivü és ajku ifju itt a tudományokon kivül a nemzeti érzelmekben is szilárdult s a növelde „magyar iskolájának“ legmunkásb tagjai közé tartozván, irodalmi dolgozatai által is föltünt a maga körében.

1847-ben, betöltvén a 23 évet, pappá szenteltetett. Tudományszomjas elméje nem elégedvén meg végzett tanulmányaival, mint nagyszentmiklósi káplán, a jogtudományra adta magát, s a három évi tanfolyamot ugyan annyi év alatt magánszorgalommal elvégezvén, a pesti egyetemen magán vizsgára bocsáttatott, s a jogbölcsészetből és egyházjogból külön még szigorlatokat is állván ki, a jogi kar által egyházi jogtudorrá avattatott föl; tudori értekezése: „Az egyházi javak jogczimeről hazánkban“, nyomtatásban is megjelent.

Tudományossága a tanári pályát nyitotta meg számára, s már 1851-ben a csanádi papnöveldében a hittan tanára lőn; de egy év mulva az egyházjog tanszéke megürülvén, magát e kedvencz szakmájára tétette át s azt hét évig töltötte be. De az örökös buvárlásban megrendült egészsége kényszerité megválni a tanári pályától s falusi plébánossá lennie. Előbb merczifalvi, azután (1863-ban) gyarmathai plebánossá — egyszersmind alesperessé — neveztetett ki; de hivatalos teendőitől

Dr. SCHLAUCH LŐRINCZ.